

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА УГОРСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МУЧИЧКА КАТЕРИНА ЛАСЛІВНА

Викладання орфографії закарпатських угорськомовних школах

014.02 Середня освіта. Мова і література (угорська)

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Науковий керівник:

Нодь Наталія Йосипівна

кандидат філологічних наук, доцент

Ужгород – 2023

Реєстрація _____
(номер)

« ____ » _____ 2023 р. _____ (підпис пров.фахівця) (прізвище, ініціали)

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри

_____ Зикань Х.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

К.філол.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

« ____ » _____ 2023 р.

Рецензент _____
(підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

К.філол.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYÜGYI MINISZTERIUMA
ÁLLAMI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
„UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM”
UKRÁN–MAGYAR OKTATÁSI-TUDOMÁNYOS INTÉZET
MAGYAR FILOLÓGIAI TANSZÉK

MUCSICSKA KATALIN

Helyesírás tanítása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban

Magyar nyelv és irodalom

Diplomamunka a baccalaureusi fokozat megszerzésére

6.014.02 Középfokú oktatás szakirányban,

magyar nyelv és irodalom

Tudományos témavezető:

Nagy Natália

a filológiai tudományok kandidátusa, docens

Ungvár – 2023

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	6
1. A KÉRDÉSEL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOM ÁTTEKINTÉSE.....	9
2. HELYESÍRÁSANÍTÁS A TANTERV ÉS A TANKÖNYVEK LAPJAIN.....	16
3. HELYESÍRÁSI ISMERET ÉS KÉSZSÉGFEJLESZTÉS A MUNKÁCSI SZENT ISTVÁN LÍCEUMBAN.....	23
3.1. A kitöltött feladatlapok hibáinak elemzése	
3. 1.1. A betűk.....	24
3.1.2. A kiejtés szerinti írásmód.....	25
3. 1.3. A szóelemző írásmód.....	33
3. 1.4. A hagyományos írásmód.....	38
3. 1.5. Az egyszerűsítő írásmód.....	39
3. 1.6. A különírás és az egybeírás.....	40
3.1.7. A kis és a nagy kezdőbetűk.....	42
3. 1.8. A tulajdonnevek írása.....	43
3. 1.9. Az idegen közzavak és tulajdonnevek írása.....	43
3. 1.10. Az elválasztás.....	44
3. 1.11. Az írásjelek.....	45
3.2. A tollbamondás hibáinak elemzése.....	47
3. 2.1. A betűk írásával kapcsolatos ismeretek.....	47
3.2.2. Hibák a kiejtés szerinti lejegyzésben.....	49
3. 2.3. Sajátosságok a szóelemző írásmód kapcsán.....	54
3. 2.4. A hagyományos írásmódbeli tévesztések.....	57
3. 2.5. A különírás és az egybeírás sajátosságai.....	58
3. 2.6. Az idegen közzavak és tulajdonnevek írása.....	60

3. 2.7. Az elválasztásnál előforduló hibák.....	62
---	----

BEFEJEZÉS.....	66
KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA	66
A FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE	68
PEZIOME	73
SUMMARY.....	74
MELLÉKLET.....	75

BEVEZETÉS

A kutatás témája: A helyesírás tanítása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban.

A kutatás aktualitása. A helyesírás elsajátítása hozzájárul ahhoz, hogy gondolatainkat megfelelő módon ki tudjuk fejezni írásban. Ne kelljen szégyenkeznünk, hogy helytelenül tesszük azt, ezzel elvonva a figyelmet mondandókról. Az írott nyelvünk tisztasága és helyessége tükrözi a magyar nyelv és kultúra tiszteletét.

A téma kiválasztásában nagy szerepet játszott, hogy részt vettem egy három hetes pedagógiai gyakorlaton, ahol tanárként figyelhettem meg a diákok helyesírási tudását, és lehetőségem volt bővíteni a saját ismereteimet is, de ezen kívül szembesültem a jelenlegi tantervben szereplő, a helyesírásra vonatkozó tényekkel is. Érdekes volt megtapasztalni, hogy az osztályban nem mindenki magyar iskolában kezdte el a tanulmányait. Ezért voltak olyan diákok, akiknek könnyebben mentek a Magyar helyesírásra vonatkozó kérdések, elenben voltak olyanok is, akiknek komoly gondot okozott egyes feladatok megoldása.

Azonban figyelemfelkeltő, hogy hogyan írnak a mai fiatalok. Nem csak az órán használják a helyesírást, hanem a telefonjukon keresztül is gyakran írogatnak. Ahhoz, hogy az üzeneteket a címzett megértse, fontos a helyes lejegyzés. Mindennapi életünkben tehát rendszeresen használjuk a Magyar nyelvnek ezt a sajátját, ezért kiemelten fontos a megfelelő alaptudás a helyesírás terén, mely segít, segíti hogy érthetően és hatékonyan tudjon az egyén kommunikálni írásban. A helyesírási szabályok betartása és az írásbeli kifejezőkészség fejlesztése elősegíti az érthető és pontos kommunikációt nemcsak az iskolában, hanem az élet minden területén.

A pedagógiai gyakorlat során megtanultam, hogy a helyesírás alapjait az alsó osztályokban sajátítja el a tanuló, majd folyamatosan bővíti az ismereteket lépésről lépésre.

A kutatás célja, a nyelvtanítás egyik fontos alappillére a helyesírás-tanítás. kutatásom célja, hogy ismereteket szerezzek arról, hogyan van elsajátíttatni a helyesírási szabályokat a tanulókkal, mik a tanár lehetőségei, módszerei a kárpátaljai oktatásban dolgozóknak, hogy a tanulóikban kiműveljék a helyesírási készséget, begyakoroltassák a szabályokat, azok alkalmazására felhívják a figyelmet. Céлом, hogy egy kutatás segítségével felmérjem, hogy a tanulók milyen hibákat ejtenek, a szakirodalom segítségével feltárjam ennek lehetséges okát, feladatokat javasoljak kiküszöbölésükre.

A kutatás módszere. Az adott kutatást a gyakorlat ideje alatt végeztem a Munkácsi Szent István Líceumban. A módszer kettős volt. Közvetett módszerrel kutattam a szakirodalomra vonatkozó információkat, illetve a feladatokat, melyeket a dolgozatban közlök. Közvetlen feladatlapos módszert alkalmaztam a feladatlapok kitölttetésénél. A kutatás során egy feladatlapot töltöttek ki a tanulók, egy előre kiválasztott szöveget olvastam fel nekik, melyet lediktáltam. A kitöltött feladatlapok elemzése és a tollbamondás megírt szövegét elemzem munkám során.

A gyűjtés helye a Munkácsi Szent István Líceum. Az intézmény, melyet a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye megbízásából az Egyházmegyei Szent Márton Karitás alapított, 2001-ben nyitotta meg kapuit Kárpátalja fiataljai előtt. 2004 júliusától a líceum államalapító királyunk, Szent István nevét viseli. 1999-ben kezdődött a katolikus szellemben történő oktatás a helyi magyar iskolában. Két évvel később az Egyházmegyei Szent Márton Karitás megbízásából felvásároltak egy épületet, és 2001-ben megalapították a líceumot. Az iskola 2004 júliusától viseli Szent István, az államalapító királyunk nevét. Az oktatási intézmény az elmúlt 20 évben folyamatosan fejlődött. Az oktatók nemcsak magas szintű tudást közvetítenek, hanem különös figyelmet fordítanak a tanulók szellemi és lelki fejlődésére is.

Az intézményben elérhető tanulmányi programok 4 és/vagy 2 éves időtartammal rendelkeznek, amelyeket a 7. vagy 9. osztály elvégzése után lehet kezdeni. Diákokat fogadnak a megye minden területéről, függetlenül vallási hovatartozásuktól. Nagy hangsúlyt fektetett a vallásos és szeretetteljes légkör

megteremtésére a líceum, valamint az értelmes, szigorú nevelésre, amely segít az emberi karakter kialakításában.

Bár a Munkácsi Szent István Líceum története tele volt kihívásokkal és változásokkal, az iskola hagyományai és hírneve tovább él. A líceum az oktatás és a kultúra központjaként játszott fontos szerepet a régióban, és a múltja inspiráció lehet a jövőbeni oktatási kezdeményezések számára.

1. A KÉRDÉSSSEL FOGLALKOZÓ SZAKIRODALOM ÁTTEKINTSE

A helyesírás ismerete egyfajta előnyt jelent az egyén számára azokkal szemben, akik nincsenek ezen tulajdonság birtokában. Ahhoz, hogy megfelelő módon közöljük gondolatainkat, fontos, hogy helyesen írjunk, mert a kreatív gondolatról, ötletéről is elterelheti a figyelmet a helytelen írás.

Kutatásom kezdetén fontosnak tartottam áttekinteni a témával foglalkozó szakirodalmat. Informatívnak találtam mindazokat az írásokat, melyek a helyesírással magával foglalkoznak, illetve azokat is, melyek a helyesírás tanításával kapcsolatos gondolatokat közölnek. Több olyan gyűjteményt is átolvastam, melyben feladatokat találhatunk a helyesírás fejlesztése érdekében.

Az anyanyelv oktatása során a helyesírás elsajátítása központi helyet foglal el, hiszen a kárpátaljai iskolákban is párhuzamosan tanítják a nyelvtani ismeretekkel.

A magyar helyesírás szabályai az egyik legismertebb és legelterjedtebb magyar helyesírási tankönyv, melyet a Magyar Tudományos Akadémia adott ki. Az aktuális kiadásokban megtalálhatók a magyar helyesírás legfontosabb szabályai, példák, valamint a végén egy terjedelmes szótár, melyben a leggyakoribb kifejezések vannak feltüntetve is.

„Az írás közlendőink rögzítése látható jelekkel. A helyesírás valamely nyelv írásának közmegállapodáson alapuló és közérdekből szabályozott eljárás módja, illetőleg az ezt tükröző, rögzítő és irányító szabályrendszer” [2,10.o.].

Maga a helyesírás szó Révai Miklósnak, a 18. század második felében alkotó nyelvtudósnak az alkotása. Korábban – és néha napjainkban is – a görög-latin eredetű ortográfia szóval jelölik [Németh 1996: 21].

A helyesírás – vagyis orthográfia – általánosan elfogadott szabályok rendszere, amelyek megállapítják a nyelv rögzítésének eszközeit írott vagy nyomtatott formában. Az orthográfia lényege az, hogy írásban a társadalom minden tagja, a kiejtés egyéni sajátosságaitól függetlenül, köteles egyformán

jelölni az irodalmi nyelv szavait. A helyesírásnak egyszerűnek, világosnak és érthetőnek kell lennie [48,275–276.o.].

Fontos és tanulságos Szemere Gyula A magyar nyelvtan tanítása című könyvének a helyesírás-tanítással foglalkozó fejezete. A szerző szerint a helyesírás tanítható és meg is tanulható. A helyesírás tanításának első lépése a szabályok megértetése, a második pedig alkalmazásuk tervszerű gyakorlása. A helyesírás nem külön tantárgy, hanem a nyelvtani anyag része. A jó eredmény feltétele a tanulók figyelme és gondossága is. A nevelőtestület, a szaktárgyak óráin se legyenek közömbösek a tanulók helyesírásával szemben. A helyesírás-tanításban három állandóan visszatérő szakasz munkáját kell jól elvégeznünk: a tudatosításét, a gyakorlásét és az ellenőrzését. Mindezekben a nyelvtanítás tárgyalt módszereit alkalmazzuk. Szemere Gyula felhívja a figyelmet, hogy a tudatosításban a bemutatás és a beszélgetés módszerét alkalmazzuk. Az iskolában tanított helyesírási szabályok az alapjukul szolgáló nyelvtaniakhoz kapcsolódnak. Az iskolai helyesírási szabállyal szemben kettős követelményt támasztunk. Az egyik követelmény szerint a szabályt úgy kell megfogalmazni, hogy igazodjék a tanulók szellemi fejlettségéhez. Jellemző példaként a t-re végződő igék felszólító módú alakjainak helyesírási tudnivalói. Az akadémiai szabályzat ezeknek az igealakoknak az írásmódjáról három pontban rendelkezik, a t-t megelőző hangot véve a csoportosítás alapjául. Ez a kategorizálás azonban túlságosan bonyolult a 11 éves gyermek számára. Az általános iskola 5. osztályában ezért nem a t-t megelőző hangra, hanem a felszólító alak végén ejtett mássalhangzóra irányítjuk a figyelmet. A másik követelmény az, hogy a megszerzett ismeret sohase veszítse érvényét, hanem szolgáljon alapjául a magasabb fokú szabályalkotásnak.

A helyesírási gyakorlásban is szerephez jutnak a kiegészítés, a helyettesítés, az átalakítás és a gyűjtőmunka különféle fajtái; de ezek mellett alkalmazhatjuk a szótagolás, a másolás, a tollbamondás, az emlékezetből való írás, valamint a helyesírási fogalmazás és elemzés munkaformákat is. A helyesírási gyakorlás legsűrűbben alkalmazott fajtája a tollbamondás. A helyesírás-tanítás ellenőrző szakaszának speciális módszertani kérdései a hibák javításával és

nyilvántartásával, valamint az eredmények minősítésével kapcsolatban vetődnek fel. [43,131–13.o.]

Antalné Szabó Ágnes cikkében a helyesírás-tanulás és -tanítás feladatairól, céljairól, eszközeiről, alkalmazásuk módjairól ír. A helyesírási kultúra fejlesztésének régi-új technikái című munka megemlíti a helyesírási szabályok tanításának fontosságát, hangsúlyozza, hogy ez a folyamat több lépésben valósulhat meg. Rávilágít arra, hogy a technikai eszközök, eltérően a negatív sztereotípiától, hasznos segítségül szolgálhatnak a helyesírás-tanítás során, hiszen ezzel is fel lehet a tanuló figyelmét kelteni.

A cikkből arra vonatkozó információkat is olvashatunk, hogy jelenleg sok olyan felület, kommunikációs forrás van, ahol eltekintenek a helyes lejegyzéstől, gyakran alkalmaznak rövidítéseket, helytelen alakulatokat, eltérnek a szigorú szabályok betartásától. Teszik ezt a gyorsabb kommunikáció megvalósulásáért, valamint azért, mert nem tartják igazán fontosnak a helyesírási szabályok alkalmazását a privát beszélgetések során. Ő a cikk megírásának dátumából értjük hogy miért, az sms-t a Skype-ot hozza fel példaként, hiszen abban az időben ezek számítottak az elterjedt beszélőfelületek sorában népszerűnek. Napjainkban még a felsoroltakhoz hozzá tudjuk tenni a Messengert, a Facebookot, az Instagrammot, stb. Ezen oldalak, és beszélgetésre alkalmas felületek használatakor sokan nem foglalkoznak a helyes lejegyzéssel, ezzel egy korábbi kutatásom során már foglalkoztam. Ezért fontos, hangsúlyozza a szerző, hogy mindig felhívjuk az iskolai órák során a figyelmet a helyes alkalmazásra, hogy az rögződjön, automatikussá váljon.

Érdekes volt a tanulmány, hiszen olyan eseteket is említ, melyek az általam kitölttetett feladatlapon is előfordultak, mégpedig felhívja a figyelmet a szabályokkal nem leírható szavak helyesírásáról is, vagyis a kivételekről az ly-os szavak lejegyzésében, illetve a többelseji magánhangzó és mássalhangzó időtartamának jelölése esetén. Antalné Szabó Ágnes tanulást segítő gyakorlatokat mellékel, amelyek elősegítik a nehezebb helyesírású szavak leírásának megjegyzését. Kiemeli a tanulóközpontú tanítási módszerek alkalmazásának

jelentőségét, melyek segítségével a diákok örömmel foglalkoznak a helyesírással.

[4]

Egy saját tapasztalatokat bemutató tanulmány *A helyesírás tanítása a magam gyakorlatában* című tízfejezetes **Nagy Judit** tollából származó. A magyar helyesírás négy alapelvének alkalmazását mutatja be. A felvonultatott gyakorlatok színesek és változatosak. szerző hangsúlyozza, hogy a legfontosabb a helyesírási szabályok tanítása és elsajátítása szempontjából a nyelvtani ismeretek tudatosítása, gyakorlása, az elvégzett munka rendszeres ellenőrzése. Hangsúlyozza, hogy fontos a tanulónak ismerni és használni az aktuális helyesírási szabályzatot, mindezt a differenciált oktatás keretein belül tartja célszerűnek megtanultatni. A cikk gyakorlószövegeket tartalmaz a tollbamondásíráshoz, feladatokat a különböző képességű tanulók számára.

A *Magyartanítás* című folyóirat haszonnal lapozgatható minden pedagógus számára, hiszen különböző tematikában található benne tartalmas olvasnivaló. Így van ez a helyesírási témával is. A folyóirat egyik számában Pásztor Emil *Helyesírásunk az iskolában* című írásában hangsúlyozza, hogy a pedagógusnak mindig ismernie kell az aktuális szabályzatot. Megemlíti, hogy a múlt században négy alkalommal változtak nagyobb mértékben az akadémiai helyesírás szabályai. Ezeket a változásokat példákkal illusztrálja. Ezek közül nagyon sok nyelvtani szabályra tér ki. Pásztor Emil kiemeli, hogy a nyelvtani alapok nélkül nem lehetséges a helyesírási műveltség és a jó helyesírás. [37,251–256.o.]

A helyesírási készséget fejleszteni lehet, sőt kell. Ezt támasztja alá *Hernádi Sándor* is *A helyesírási készség fejlesztése* című könyvében, melyben a készségfejlesztés három alapelvére, a másolásra, a tollbamondásra és az emlékezeti írásra épít. Azért is volt fontos munkám megírása szempontjából, mert sok módszertani kérdésre is kitér, tanácsot ad. [26, 55-77.o.]

Másik munkájában Hernádi több évtizedes tanári és nyelvművelői tapasztalata alapján közelíti meg a helyesírást. Fontosnak tartja a játékos megközelítést, mellyel célja, hogy vidámabb keretek között sajátíttassuk el a pontos helyesírási szabályokat. A könyv logikus gondolkodásra készítet, a játékosság jótékony

hatással van a tanuló helyesírási készségének fejlődésére, ezáltal észrevétlenül fejleszt.[27,55-77.o.]

Szemere Gyula. *Hogy is írjuk?* című könyvét tanár és tanuló is haszonnal forgathatja, hiszen helyesírási tanácsokat tartalmaz, sok gyakorlati példán mutatja be mindazt a tudnivalót, amit nem nélkülözhetünk írásgyakorlatunkban. Azért hasznos ez a könyv, mert a társadalom különböző rétegei bátran használhatják, ha bizonytalanok egy-egy szó leírásában. Bár azóta a helyesírásunk néhány pontja módosult, de még ma is sok-sok olyan támpontot ad, melyet alkalmazhatunk a helyes lejegyzés során.

A feladatlapok összeállításában nagy segítségemre volt **Antalné Szabó Ágnes.** *Hogyan írjam?* Helyesírási gyakorlólapok középiskolásoknak című könyve. „...helyesírási kultúránk színvonala műveltségünk fontos fokmérője.” [6,4.o.]. A könyv fejezetei az alpműveltséghez tartozó helyesírási szabályokat gyakoroltatják, azért fontos ez a könyv, mert a helyesírási ismeretek mellett kitér a nyelvtani elméleti ismeretek elmélyítésére is. A helyesírási szabályok alkalmazását mutatja be, illetve helyesírási kézikönyvek használatáról is tájékoztat. Különböző feladatok segítségével ellenőrizhetjük helyesírási tudásunkat, mely az általános iskolában elsajátított hagyományos grammatikai ismeretekre épül [6,5–84.o.]. De megtalálhatóak a könyvben tollbamondásra szánt feladatok, illetve egy válogatás a nehéz helyesírási szavakból. [6,102–111.o.]. A feladatok legnagyobb részének a megoldása a *Kulcs* című fejezetben található.

A *Helyesírási gyakorlókönyv c. könyv* elsősorban középiskolások, valamint egyetemi és főiskolai hallgatók számára készült. A gyakorlókönyv elsődleges célja a helyesírás tanulásának akadémiai szabályzat alapján történő segítése. Tartalmazza a helyesírási ismeretek összefoglalását és a hozzájuk tartozó, példamondatokat, illetve gyakorlószövegeket. A gyakorlószövegek sorrendje is követi a szabályzat fölépítését. [8,7– 10.o.].

Hangay Zoltán Magyar nyelvi gyakorlókönyve azért jó segítség mind a gyakorló pedagógus, mind a tanuló számára, mert azon túl, hogy a nyelvtani fejezeteket magába foglalja, több mint 600 gyakorlat található benne, melynek

végén megtalálható az egyes feladatok megoldása is, tehát kitűnő önellenőrzési lehetőséget nyújt. A fejezet végén kitér a fogalmazási készség fejlesztésére is, a fogalmazási készségüket fejleszteni kívánó tanulóknak is jelentős segítséget nyújt. [21,10.o.]

Hajas Zsuzsa. Helyesírási feladatgyűjtemény középiskolásoknak című könyv A magyar helyesírás szabályainak tizenegyedik kiadását követi. Feladatokat tartalmaz, amelyek sorszámozva vannak, s a sorszám alapján a kötet végén kikereshető azok megoldása is. Egy-egy feladat sok példát tartalmaz, így gyakorlás után mód nyílna ellenőrzésre, önellenőrzésre is. [19,78.o.]. A szövegek sűrítve tartalmazzák az adott fejezetre jellemző helyesírási problémákat. A kötet végén játékos feladatok vannak, hogy oldják a helyesírás szabályok komorságát. [19,120.o.].

D. Nagy Enikő. Tollbamondás-gyűjteménye minden osztály számára tartalmaz szöveget. A szövegek terjedelme és helyesírási nehézsége megfelelő az egyes korosztály tudásának, általában irodalmi alkotásokból van kiválogatva.

Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit Magyar nyelv és kommunikáció című könyve szintén tanulságos és a helyesírási készséget fejlesztő gyakorlatokat tartalmaz, a témát röviden és érthetően magyarázza [3,54 – 61.o.]. A szerzők ilyen elméleti kérdéseket tisztáznak: 1. Miért van szükség a helyesírásra; 2. A helyesírási segédkönyvek; 3. A magyar ábécé; 4. Az elválasztás; 5. A keltezés. A tankönyv végén összefoglaló táblázatok segítik a helyesírás tudatosítását. Dolgozatom elkészítésében nagy segítségemre volt ez a kiadvány.

Az ukrán szakirodalom is foglalkozik a helyesírás problémáival. Jól hasznosítható Az ukrán nyelv és irodalom című kézikönyv (Українська мова та література. Комплексний довідник). A könyv öt nagyobb témakörre van felosztva: ukrán nyelvi kérdések, ukrán irodalmi kérdések, az ukrán helyesírás szabályai táblázatokba foglalva, a fogalmazások megírásának menete, az utolsó fejezet pedig gyakorló feladatokat tartalmaz. A kézikönyvet 2010-ben adták ki, így már a legújabb ukrán helyesírási szabályzatot is magába foglalja, és a feladatok

segítséget nyújtanak azok számára is, akik most szeretnék emelt szintű érettségit tenni ukrán nyelvből és irodalomból [50,1 – 200.o.].

Az ukrán helyesírás gyakorlása szempontjából fontos Holovascuk Sz. I. munkája (Словник-довідник з правопису), amely elméleti részt és helyesírási szótárt tartalmaz [49,330.o.].

A magyar nyelv helyesírásának tanításában és gyakorlásában számos tankönyv és útmutató jelent meg az évek során. A helyesírással foglalkozó cikkek és tanulmányok jelentősek, és sokoldalúak, sok hasznos információval szolgálnak a kutatók számára.

2. HELYESÍRÁSANÍTÁS A TANTERV ÉS A TANKÖNYVEK LAPJAIN

Kárpátalján sok magyar tannyelvű iskola található, mert a régió jelentős részét magyarok lakják. A magyar iskolák jelenléte részben azért is fontos, mert az oktatás nyelvének megtartása és a magyar kultúra ápolása a kisebbséghez tartozó gyermekek számára kiemelkedően fontos. A magyar iskolákban az anyanyelvhasználat és az adott nemzetiséghez tartozó hagyományok, értékek és történelem oktatása áll középpontban.

A magyar tannyelvű iskolák lehetőséget nyújtanak a kisebbségben élő magyar gyermekeknek a magyar nyelv elsajátítására és az anyanyelvükön való kommunikációra, ami fontos az etnikai örökség megerősítéséhez. A magyar nyelv helyes használata hozzájárul a magyar nyelv megőrzéséhez és fejlődéséhez a régióban. A helyesírás alapvető eleme a nyelvi identitásnak és kulturális örökségnek, amelyet átadhatunk a következő generációnak. Pont ezért fontosnak tartom a magyar nyelv tankönyv áttekintését.

A felmérés során sok szakirodalmat tanulmányoztam, majd áttekintettem a magyar nyelvi tankönyveket, amelyek alapján a diákok tanulnak Kárpátalja iskoláiban. Kárpátalján a tankönyvek szerkesztői általában a kiadók vagy oktatási intézmények munkatársai lehetnek, akik a helyi oktatási irányelvek és előírások alapján dolgoznak.

Megvizsgáltam a magyar nyelv tankönyveket, illetve az érvényben lévő tantervet is. Összehasonlítottam, hiszen módszertani ismereteim alapján, a tankönyv a tanterv alapján íródik, hiszen a tanterv az a dokumentum, mely alapján minden iskolában folytatni kell az oktatási folyamatot. Megállapíthatom, hogy az általam tanulmányozott tankönyvet tartalma megegyezik a tantervvel, vagyis a tanár számára megfelelő segédeszköz lehet az adott téma elsajátíttatásában. Sajnos, a jelenlegi oktatási tanterv magára a helyesírási ismeret elsajátíttatására nem irányoz elő külön órát, csupán a nyelvtan óra keretein belül, egy adott témánál kell megtanítani az ide vonatkozó részt.

Az 5. osztályban a Braun Éva, Zékány Krisztina és Kovács-Burkus Erzsébet által szerkesztett tankönyvben már az elemi ismeretekre építve folytatják a helyesírás oktatását a nyelvtani ismeretekkel párhuzamosan.

A tankönyvben a **Hangtan** nevezetű fejezetben (74–94 o.) elég sok helyesírási szabályt találhatunk. Mint például a 85. oldalon megfigyelhető **A régies és az idegen betűk** (85–87. o.) c. téma bemutatja a magyar nyelv betűinek régies formáit, illetve kétjegyű magán- és mássalhangzókat. Ezek főként a vezetéknevekben fordulnak elő. Ezekre a tankönyvben több példát is olvashatunk.

Véleményem szerint az adott információ elsajátítása eléggé fontos, hiszen a vezetéknev helyes leírása akár a felnőtt életben is szükséges. A tankönyv megfelelő példákkal mutatja be a diákoknak hogyan is írjuk és olvassuk ezt helyesen.

Ezután megfigyelhetjük a **Magánhangzók illeszkedése** (94–97. o.) témát, amely arról szól, hogy a magyar nyelvben vannak toldalékok, amelyek hangzása illeszkedik a szó magánhangzóihoz. Ezeknek a toldalékoknak lehet mély és magas hangrendű változata is. Tovább arról olvashatunk, hogy a magas hangrendű szavakhoz magas hangrendű toldalék tartozik, míg a mély hangrendű szavakhoz mély hangrendű toldalék járul. részletesen kifejti a vegyes hangrendű, illetve az összetett szavak toldalékolásának kérdéseit. Ezután feladatokat adnak a tankönyv szerkesztői, melyek úgy vélem, a diákok számára hasznosak, mert a nyelvtani ismereteket párhuzamosan gyakoroltatják a helyesírást is. Emellett fejlesztik a nyelvi kreativitást és a mondatalkotást is.

Továbbá megfigyelhetjük a **Hangtan** c. fejezetben **A j hang jelölése** (105–108. o.) című témát, az adott információ elsajátítása lehetővé teszi a diáknak, hogy helyesen írja és alkalmazza a szabályokat a j és ly betű írásával kapcsolatban. Ez javítja az íráskészséget és segít elkerülni a helyesírási hibákat. A szabályok betartása és megértése növelheti a diákok írási pontosságukat és olvashatóságukat.

A tankönyv deduktív módszer alapján vezeti rá a gyerekeket a helyesírási szabályra, még pedig úgy hogy a téma elején van egy pár példamondat, majd a szabály a helyesírási szabályzatnak megfelelően és utána a feladat. A 197. feladat a

105. oldalon a következőképpen hangzik: *Vizsgáljuk meg a következő mondatok kiemelt szavait!* A feladat szövege egyértelmű utasítást tartalmaz, a tanuló tudja, mi a dolga az adott feladat elvégzése során.

Személyes véleményem szerint az adott szabályokat érthető módon fogalmazták meg egy ötödik osztályos diák számára. Emellett fontosnak tartom megjegyezni, hogy a könyv megfelelő feladatokat tartalmaz, amelyek segítenek a gyerekeknek a gyakorlásban és az információ megjegyzésében.

Ezután a **Hangtan** nevezetű fejezetben **A magyar helyesírás alapelvei** (123–128. o.) induktív módszerrel a helyesírási alapelvek vannak bemutatva egy színes táblázatban. Ebben a táblázatban a négy fő alapelveit sorolja fel a tankönyv, majd részletesen kitér bemutatásukra. Ezután a tankönyv sok feladatot tartalmaz a diákok számára, ami segíti a helyesírás gyakorolását. Érdekes volt a 237. feladat, melyben a helyesen leírt szót szótagolni is kell, a szótagolás segít a helyesírás ellenőrzésében és a helyesen írt szavak megkülönböztetésében. A helytelenül írt szavak szótagolásának megfigyelése segíthet a hibák felismerésében és a helyes alak megállapításában. Emellett a szótagolás által könnyebbé válik a szavak kiejtése és megértése is, ami segíthet a diákoknak a helyesírás megtanulásában és a kommunikáció fejlesztésében.

A 6. osztályos tankönyvben, melyet Braun Éva, Zékány Krisztina és Kovács-Burkus Erzsébet szerkesztett, A tulajdonnév fajtái és helyesírásuk (61–7.9 o.) című fejezetben eléggé sok példát találhatunk a helyesírás elsajátítására. A következő témákról van szó: **A személynevek helyesírása** (62–68. o.), **A földrajzi nevek helyesírása** (70–74. o.), **A csillagnevek helyesírása**(74–77.o.), **Intézménynevek helyesírása** (77. o.), **A márkanevek helyesírása**(77. o.), **A kitüntetések és díjak helyesírása**(77–79. o.), **A címek helyesírása** (79–80. o.)

A személynevek helyesírását induktív módszerrel fogalmazta meg a könyv diákok számára. Szabályokat olvashatunk a régies családnevekről, a toldalékolásról, és feladatok is kapcsolódnak a témakörhöz. Például megfigyelhetjük a 63. oldalon a 72. feladatot: *Írd le a következő, régies betűt*

tartalmazó családnevek -val, -vel toldalékos alakját!Kováts, Rácz, Móricz, Tóth, Madách, Csáth, Damjanich.

A régi betűkkel való foglalkozás segíthet a diákoknak abban, hogy fejlesszék az íráskészségüket és megtanulják azokat az írásbeli konvenciókat, amelyek a régi betűk használatához kapcsolódnak. Ez a feladat segíti a diákokat abban, hogy gyakorolják a toldalékok helyes használatát és megtanulják a régi toldalékokat, amelyeket ma már ritkábban alkalmaznak. Ez a feladat tehát nemcsak a nyelvtani és íráskészségeket fejleszti, hanem hozzájárul a diákok nyelvi és kulturális horizontjának bővítéséhez is.

A földrajzi nevek, a csillagnevek, az intézménynevek, a márkanevek a kitüntetések és díjak, a címek esetében is hasonló szerkezet jellemzi a tankönyvet.

A szabályok után a tankönyv tartalmaz feladatokat is, mint például a 73. oldalon a 88. feladat, a vers átolvasása és másolása segít a diáknak gyakorolni a helyesírást, a nyelvtani szabályokat és az íráskészséget. A diáknak meg kell értenie a verset annak érdekében, hogy helyesen tudja lemásolni és aláhúzni a tulajdonneveket. A versben említett helyszínek, mint például a Jeges-tenger, Tűzföld, Húsvét-szigetek, Nápoly és Vezúv, lehetőséget adnak arra, hogy a diák kicsit többet megtudjon ezekről a helyekről, illetve kulturális és földrajzi ismereteket szerezzen.

Érdekesnek találtam továbbá a 93. feladatot, ahol a márkanev betűjelét a tájékoztató típusnév betűjével kell párosítani, hiszen az ilyen jellegű feladat hasznos lehet egy diák számára több okból is, például memóriafejlesztés, hiszen a diákoknak meg kell jegyezniük a márkaneveket és a tájékoztató típusneveket, majd összekapcsolni őket, vagy akár szókinccs és tájékozottság bővítése érdekében. Tehát fejleszti a különböző kognitív és logikai képességeiket.

Meg kell említenem, hogy a címek helyesírása kapcsán érvényesül a tantárgyak közötti kapcsolatteremtő funkció, hiszen, a szabály megfogalmazása után, a tankönyv egy feladatot tartalmaz, amely segíti a diáknak az irodalmi művek megismerésében, segíthet a diáknak bővíteni az olvasmányokról, irodalomról

meglévő ismereteit, illetve a helyesírás gyakorolását. A 79. oldalon a 95. számú feladatban a főszereplő neve mellé kell írni a mű címét.

Továbbá a tankönyv 126–133. oldalán, a **Melléknév** című fejezetben is található helyesírási vonatkozást a **melléknevek helyesírása** kapcsán. Részletes információkat olvashatunk a témáról, illetve sok feladatot is tartalmaz ezek begyakorlására. A 169. feladat, véleményem szerint igen hasznos, hiszen segít abban, hogy gazdagabb legyen a tanuló szókincsre, a különböző értelmű melléknevek megismerése lehetőséget ad arra, hogy a diák különböző stílusokat és nyelvi eszközöket alkalmazzon a kommunikációban.

A 139–143. oldalon a számnevek helyesírási sajátosságaival ismertetik meg a tanulót. Ezt érdekes feladat követi, hiszen a közmondásokból és szólásokból hiányzó számneveket kell pótolni. Hasznosnak találom az adott feladatot az iskolások számára, hiszen jól fejleszteni a nyelvi és kifejezőképességet, valamint a szövegértést. És e mellett még különféle kulturális és nyelvi háttérrel kínál, és fontos megemlíteni azt is lehetőséget ad a diák szókincs bővítésére.

A 7. osztályos tankönyvet a már említett személyek szerkesztették 2015-ben adták ki. A tankönyv külső borítója nem nagyon különbözik a többi tankönyv borítójától. A tankönyv legnagyobb fejezete **Az ige** (43–159. o.) amely helyesírási tudnivalókat tartalmaz a következő témákban: **A kijelentő módú igék helyesírása** (121–125. o.), **A felszólító módú igék helyesírása** (125–128. o.), **A feltételes módú igék helyesírása** (128–130. o.), **Az igekötő helyesírása** (133–138. o.), **A határozók helyesírása** (169–172. o.)

A kijelentő és a feltételes módú igék helyesírása kapcsán a tankönyv nem részletezi az igék helyesírásának szabályait, amely véleményem szerint fontos lenne. Ezzel szemben a felszólító módú igéknél részletes szabályismertetést olvashatunk. Azonban rengeteg feladat található, amelyek segítségével a diákok gyakorolhatják és fejleszthetik helyesírási készségeiket, beleértve a betűismeretet, olvasási készséget, szókincsset, szóelemzési képességeket, figyelmet és koncentrációt. Továbbá, az ilyen típusú feladatok általában interaktívak és

szórakoztatóak, így motiváló hatással lehetnek a diákokra, és segíthetnek a tanulás örömeinek megtapasztalásában is.

Az igekötők helyesírására vonatkozó szabályok segítenek a diákoknak helyesen alkalmazni az igekötőket a mondatokban. Az igekötők az igékhez kapcsolódó kis elemek, amelyek segítenek kifejezni a cselekvés módját, irányát, időbeliségét vagy más jelentésbeli információt, a helyesírási szabályok segítenek a diákoknak helyesen alkalmazni az igekötőket a szövegalkotásban és a kommunikációban, így megfelelően kifejezni a cselekvéseket és a mondatok jelentését. És ahhoz, hogy ellenőrizzék a tudásukat a gyerekek a tankönyv egy pár feladatot tartalmaz a szabály után, az információ teljes elsajátítása érdekében. Hasonlóan jár el a tankönyv szerkesztőcsoportja a határozószók helyesírása kapcsán is. Érdekes feladatokat találunk, melyek elősegítik a nyelvtudatosság fejlesztését, az előtagok és utótagok elemzése és alkalmazása során a diák fejleszti helyesírását. Képes lesz felismerni és megérteni a szóalkotás és a nyelvi struktúrák különböző aspektusait, amelyek hozzájárulnak az általános nyelvi készségek fejlődéséhez. Az előtagok és utótagok használata segít a nyelvtani szerkezetek és alakzatok megértésében és alkalmazásában. Ezáltal javul az ő készsége a szavak és mondatok képzésében, valamint a helyes nyelvtani szerkezetek használatában.

8. osztályos tankönyvben a Szó szerkezet és A mondat bővítő részei című fejezetekben inkább nyelvtani ismeretek vannak, helyesírási vonatkozást nem találtam.

A **9. osztályos tankönyvben az Összetett mondat** című fejezetben **A kötőszók szerepe a mondatban** (52–56. o.) című témánál találunk helyesírási ismereteket. Kitérnek az írásjelek használatára, az összetett mondatok alakítására, mely segíti a diákokat a helyesírás és a mondatstruktúra gyakorlásában. Az ilyen feladatok során a diákoknak figyelniük kell az írásjelek helyes használatára, például a vesszők, pontok, kérdőjelek és felkiáltójelek helyes elhelyezésére. Ezáltal megtanulhatják, hogyan kell helyesen tagolni és összekapcsolni a mondatokat. Az összetett mondatok megfelelő használata lehetővé teszi, hogy a diákok

összefüggőbb és összetettebb gondolatokat fejezzenek ki a szövegekben, ezáltal hatékonyabban kommunikálva az olvasóval vagy a hallgatóval.

A következő nagy fejezet címe **A mellérendelő összetett mondat fogalma és fajtáit** tartalmazza. **Mondat végi és tagmondatok közötti írásjelek** (79–85. o.). Ebben a fejezetben az írásjelekre, a tagmondatok közötti írásjelek használatára vonatkozó szabályokat olvashatjuk. Ez az információ tehát segít a diákoknak jobban megérteni és alkalmazni az írásjeleket, javítja az íráskészségüket, fejleszti a szövegértést és a kifejezőkészséget, valamint lehetővé teszi számukra a hatékonyabb kommunikációt írásban, segítenek a diákoknak megérteni és alkalmazni a különböző írásjelek használatát, például a vesszőt, a pontosvesszőt, a kettőspontot és a gondolatjelet. Ezek az írásjelek segítenek strukturálni a mondatokat, meghatározni a tagmondatok közötti kapcsolatokat és kiemelni fontos információkat. Ezenkívül az összetett mondatok alkotása fejleszti a diákok kifejezőkészségét és a mondatok sokféleségét. A tankönyv sokféle gyakorlófeladatot tartalmaz.

A különféle osztályokban alkalmazott tankönyvek, megállapíthatjuk, hogy hasznos segítségül szolgálnak a pedagógusok számára, természetesen a bennük található információt néha ki kell egészíteni, bővíteni, plusz gyakorlófeladatokat keresni, de mindenképpen nagy segítséget jelentenek mind a tanuló, mind a tanár számára.

3. HELYESÍRÁSI ISMERETEK ÉS KÉSZSÉGFEJLESZTÉS TANÍTÁSA A MUNKÁCSI SZENT ISTVÁN LÍCEUMBAN

A gyakorlat ideje alatt, lehetőségem volt megvizsgálni a Munkácsi Szent István Líceum 8–9. osztályos tanulóinak helyesírását. Tettem ezt úgy, hogy minden osztályban tollbamondást írtak a tanulók és egy előre elkészített feladatlapot töltöttek ki. Ezzel az volt a célom, hogy rávilágítsa, milyen hibákat ejtenek, mik azok a részei a helyesírásnak, amelyek gondot okoznak, esetleg ismereteim és a szakirodalom alapján rávilágítsak e hibák okaira, kiküszöbölési lehetőségeire. Megfigyeltem, hogy a diákok kétféle okból követnek el helyesírási hibákat. Az egyik ok az, hogy nem ismerik a megfelelő helyesírási szabályt, vagy ukrán iskolákban tanultak, így nem volt lehetőségük eleget gyakorolni. Viszont a legtöbb diák nagyon szorgalmasan tanul és hamar sikerül elsajátítania az új információt, ami egy nagy pozitívum.

Az elemzett tollbamondások és feladatlapok szövegeit a munkámhoz mellékletként csatoltam. A tanulók munkáiban kétféle helyesírási hibával találkozunk. Az egyiket azért követik el, mert még nem tanulták a megfelelő írásszabályt, a másikat azért, mert nem tanulták meg. Az első hibatípus nem jár minősítésbeli következményekkel, a második típusba tartozó hibák száma és minősége dönti el a dolgozat helyesírási érdemjegyét [43, 136–137.o.].

És ami kiemelkedő, azok a diákok akik ukrán iskolákban tanultak a Líceum előtt, szintén szeretnék behozni a lemaradásukat, e célból vezetnek egy külön füzetet, ahova az ismeretlen szavakat írják be, vagy akár azokat a szavakat, amelyeknek a helyesírását nehézkes megjegyezniük.

A hibák elemzése után feladatokat közlök, melyeket különböző feladatgyűjteményekből válogatok. Ezen gyakorlatok a helyesírási készség fejlesztésére ajánlottak a tanulók számára.

3.1. A kitöltött feladatlapok hibáinak elemzése

3.1.1. A betűk

A magánhangzók írása

a) A rövid magánhangzókat jelölő hét betűt pont nélkül, illetőleg egy vagy két ponttal írjuk: a, e, ö, ü: ceruza, közül stb.

b) A hosszú magánhangzókat jelölő hét betűre egy vagy két vonást teszünk: á, é, í, ó, ú, ő, ű: játék, hős stb.

Fontos megjegyezni, hogy a magánhangzók írásmódját meghatározza a szóhangsúly is. A szótagokon belül a hangsúlyos magánhangzó általában hosszú, míg a hangsúlytalan magánhangzó rövid. Ezen kívül a magánhangzók írásmódját a szavak eredete, az alapszó vagy a toldalék szintén befolyásolhatja.

Elkövetett helyesírási hibák:

8. osztály:

- *Lőrinc* *Körmöci*
- *vizi*, *tizes*, *hídunk*,
- *csűng*, *sűllyed*,
- *fözettel*

Elkövetett helyesírási hibák:

9. osztály:

- *mamúsz*, *árú*
- *ringlispil*, *irígyelte*, *kivánsága*, *szívesen*
- *bögőly*, *nött*
- *fü*

Ajánlott gyakorlatok

8. Pótolja a hiányzó ékezeteket az üzenetekben!

Fullasztó a hósegg. Ha hus szello fujdogalna, nekigyurkoznék az arboznak.

A zsaruk szemtanukat keresnek gyanujuk igazolasara. [35, 13. o.]

4. Találja ki, melyik szóra gondoltam!

Pl.: Szín, amelynek magánhangzója: e, é – fehér

- a) Ékszer: a, á -
- b) Bútor: e, e, ő -
- c) Jármű: e, e a, u ó -
- d) Ruhadarab: o, a -
- e) Szerszám: a, a, á - [35, 12. o.]

3.1.2. A kiejtés szerinti írásmód

A kiejtés szerinti írásmód a magyar nyelvben azt jelenti, hogy a szavakat úgy írjuk le, ahogy kiejtjük. Az ilyen írásmód alkalmazása lehetőséget ad arra, hogy a szavakat könnyen és gyorsan leírjuk, még akkor is, ha azok helyesen nem követik a hagyományos helyesírási szabályokat.

A szótövek

A szótövek azok a részek a szavakban, amelyek a szavak alapját képezik, és általában változatlanok maradnak a szavak különböző alakjaiban. A szótő középpontjában álló magánhangzók helyes írásmódját figyelembe kell venni. Például: levél - levelek, tanár - tanárok.

A szótövekhez kapcsolódó ragok helyesírását figyelembe kell venni. Például: olvas - olvastam, fut - futás.

A szótövek helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály: keszit, tanúsit, hásznosit

9. osztály: dércsipte, esztendö

Ajánlott gyakorlatok

14. Egészítse ki a szavakat a megfelelő magánhangzókkal!

Az apróh__rdetésben lámpab__rát és sz__nes gyufac__mkéket __ért.

Cserébe szol__d bizs__t és cs__zlit kért.

A szemtan__ elb__jt a gyan__sított el__l.

A t__rista d__csérte az __zletes rag__levest [35, 18.o.]

9. Pótolja a hiányzó ékezeteket a szavakban!

Elhunyt az unokahuga. Megunta az utak zsufoltságát. Elmulasztotta a tarka lampaburak bemutatojat. [35, 17. o.]

Az i-í, u-ú, ü-ű magánhangzó párok helyesírási hibái:

A diákok nehézséget tapasztalhatnak az egyes hangok helyes kiejtésével. Például, az "í" hosszabb ideig tartó hangot jelöl, míg az "i" rövidebb hangot jelöl. A diákok gyakran összekeverik ezeket a hangokat vagy helytelen hosszúságú hangokat alkalmaznak. Az i-í, u-ú, ü-ű magánhangzó párok közötti különbség az ejtésben van. Emellett a magánhangzók közötti hangtörvényi változásokat is figyelembe kell venni. Például az "ü" hang esetén a szó végén az "ű" hangot kell használni. A helyes kiejtés és helyesírás gyakorlásában fontos, hogy a tanárok és a szülők támogassák a diákokat.

Elkövetett helyesírási hibák:

8. osztály

Izletes, fínom, íthatjuk

főzöcskéznek, falúsi

9. osztály:

irígyelte, kívánsága, dércsipte, közűl, dércsipte

Ajánlott gyakorlatok

3. Karikázza be a hosszú magánhangzóval írandó hat szó sorszámát a hatos lottóban! A sorok előtt megadjuk a hiányzó mássalhangzót.

i/í 1. v...zek 2. agressz...v 3. szinon...ma 4. detekt...v 5. pian...nó

u/ú 6. grépfr...t 7. kult...rális 8. t...rista 9. m...landóság 10. interj...

ü/ű 11. szín...ltig 12. trib...n 13. h...ledezik 14. zs...ri 15. parf...m [35, 16.o.]

13. Írjon három rövid u-ra végződő becenevet! Csak olyan beceneveket írjon, amelyek keresztnevek becéző alakjai! [35, 18.o.]

A melléknevek végén mindig hosszú az ú, ű. A főnevek végén bizonyos esetekben hosszú az ú és az ű.

Leggyakrabban előforduló hibák:

8. osztály: szomoru, keserü

9. osztály: aszu, nedü

Ajánlott gyakorlatok

15. Alkosson szókapcsolatokat! Másold le a szavakat a hiányzó magánhangzóval kiegészítve egy ugyanolyan magánhangzót tartalmazó név mellé!

Példa: hiteles Tibor, unalmas Ubul

b__ztató, c__vódó, d__cséretes, b__jkáló, b__jócskázó, h__zigáló,

__gérgető, k__váncsi, szel__d s__gdosó, s__gó, __szkáló

Ildikó , Ulrik, Imre, Lujza, Vilma, Ambrus, Livia, Júlia, Báborka , Bendegúz, Tímea, Gertrúd [35, 19.o.]

18. Húzza alá a hibásan írott szóalakokat!

kötöde – kötöde

biliárd – billiárd

mammut – mamut

zsűri – zsüri
csehhel – csehvel
szalag – szallag
ésszerű – észszerű
becsüs – becsűs
szelid – szelíd
bakkancs – bakancs .[35, 20.o.]

A toldalékok írásában elkövetett leggyakoribb helyesírási hibák:

8. osztály: közülűk

9. osztály: főzelek, kölböző

Ajánlott gyakorlatok

19. Egészítse ki az odaillő betűvel a következőket!

___rónia, ___rd ___ng___s, metaf___ra, h___nár, gy___rk___zik, a___igátor,
c___v___dik, cse___-___önyv, e___éle, ére___ségi, talpala___nyi, hanya___lik,
t___nékeny. [35, 20.o.]

20. Melyik írásmód helyes? Válaszoljon mondatba foglalással!

a) szurok – szúrok b) egyel – eggyel c) lapu – lapú [35, 20.o.]

Mindig rövid a magánhangzója az alábbi szóelemeknek:

az -ul, -ül és a -dul, dül,

az -ul, -ül és a -stul, -stül

a névutók és a határozósók -ul, -ül végződésének;

a -szor, -ször határozóragnak: háromszor, ötször stb.;

az időhatározó

az -ig határozóragnak:

Hibák:

8. osztály: tanúl , hatszőr,

9. osztály: -

Több toldalékunk mássalhangzóját magánhangzó után megkettőzzük, mássalhangzó után nem. Az ilyen váltakozást mutató toldalékok a következők:

a -t, -tt időjel

a -t, -tt igenévképző

a -t, -tt helyhatározórag

a -t, -tt a névutók végén

a -b, -bb középfojtel

a -d, -dd személyrag a felszólító módbeli tárgyas ragozású, egyes szám 2. személyű rövidebb formában

A mássalhangzók helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály: menyboltal, akkép, hasznosítottak,

9. osztály: gyógyítottak , főzött,

A -val, -vel és a -vá, -vé határozórag magánhangzóra végződő tőhöz alapalakjában kapcsolódik. Mássalhangzós végű tőhöz járulva a -val, -vel és a -vá, -vé rag v eleme a szótő végső mássalhangzójával azonossá válik.

A -val, -vel, -vá, -vé toldalékok hasonulásánál előforduló hibák:

8. osztály : tejfölel zöngségekel, gyomirtásal

9. osztály –

A tőváltozatok

A tőváltozatok a szavak különböző alakjai, amelyeket a magyar nyelvben használunk. A magyar nyelvben a szavak tőből és toldalékokból épülnek fel. A tő a

szó alapvető része, ami jelentést hordoz, míg a toldalék a tőhöz kapcsolódva változtatja a szó formáját és jelentését.

A tőváltozatok azért fontosak, mert a magyar nyelvben sokszor nem egyetlen alakot használunk egy szóból, hanem több különböző változatot, amelyeket különböző nyelvi helyzetekben és mondatokban alkalmazunk.

A tőváltozatok helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály : keszit, megmunkal, megbírkozik,

9. osztály: nekigyűrkozik, megették, csípegették,

Vannak viszont szabályos i-í, u-ú, ü-ű váltakozást mutató főnevek.

Az i-í, u-ú, ü-ű váltakozás egyik példája a magyarban az összetett főnevek alakulása során jelentkezik. Ha a szó első tagjában i, u vagy ü található, akkor a második tag elején az i, u vagy ü hang az í, ú vagy ű hanggá válik.

Példa: párizsi + iroda = párizs(i)iroda (nem: párizsiroda)

kék + üveg = kék(ü)üveg (nem: kéküveg)

Az i-í, u-ú, ü-ű magánhangzó párok helyesírási hibái:

8. osztály: izes, izletes

9. osztály: erdőírtás, vízes

Toldalékok írása

A toldalékok olyan nyelvi elemek, amelyeket a szavakhoz vagy szóalakokhoz csatolunk a jelentésük vagy a nyelvtani szerepük módosítására. A toldalékok többféle funkcióval rendelkezhetnek. Például a képzők új szavakat hoznak létre, mint például a "tanulás" a "tanul" alapján.

A toldalékok írásában elkövetett leggyakoribb helyesírási hibák:

8. osztály: gyomirtásal, kenderrvel,

9. osztály: kőrözöt, befötet

Ajánlott gyakorlatok

22. Pótolja a hiányzó rövid vagy hosszú mássalhangzókat!

autogra... (m), szu...erál (g), pa...íroz (sz), bara... (k), a...igátor (l),
venti...átor (l), ma...íroz (sz), ba...ancs (k), a...rakció (t), inte...igens (l). [35,
21.o.]

23. Az alábbi szavakból hiányzik egy-egy rövid vagy hosszú magánhangzó, illetve mássalhangzó. Írja be a megfelelőket!

h....gít szerv....z reste....kedik frisse....ég d....csér
fürsá.... ocs.... elsá....ad vály.... gy....rkőzik
sz....rcsöl ba....on baci....us di....erencia te....legesség
í....ász szí....az elhe....eget ny....lánk be....szülött [35, 21.o.]

Mindig rövid a magánhangzója az alábbi szóelemeknek:
az -ul, -ül és a -dul, -dül,

az -ul, -ül és a -stul, -stül

a névutók és a határozószók -ul, -ül

a -szor, -ször

az -ig

Hibák:

8. osztály: merül, készül

9. osztály: fésül

Több toldalékunk mássalhangzóját magánhangzó után megkettőzzük,
mássalhangzó után nem. Az ilyen váltakozást mutató toldalékok a következők:

a -t, -tt időjel

a -t, -tt igenévképző

a -t, -tt helyhatározórag

a -t, -tt a névutók végén

a -b, -bb közép fokjel

a -d, -dd személyrag a felszólító módbeli tárgyas ragozású, egyes szám 2.

A mássalhangzók helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály: festeték, készíték, hasznosítak

9. osztály: gyógyíták, komótot, galagonyát

A -val, -vel és a -vá, -vé határozórag magánhangzóra végződő tőről tudnivaló.

Amikor ezeket a ragokat magánhangzóra végződő tőhöz kapcsoljuk, a rag alapalakjában kapcsolódik a tőhöz. Például:

babával (a babá-hoz)

pléhvé (a pléh-hez)

Azonban mássalhangzós végű tőhöz kapcsolva a toldalékkötés hatására a rag v eleme azonossá válik a szótő végső mássalhangzójával. Ez azt jelenti, hogy a toldalékkötésben a tő és a rag határánál hosszú mássalhangzót írunk. Például:

átformálni (a forma-val)

más szavakkal (a szó-val)

A -val, -vel, -vá, -vé toldalékok hasonulásánál előforduló hibák:

8. osztály: gyomirtásal, főzetel, penészesé

9. osztály: időtöltésé, főzetel, liszté

A diákok gyakran helyesírási hibákat követnek el a mássalhangzókkal kapcsolatban többféle ok miatt. A magyar nyelvben sokszor előfordul, hogy a szavakban a mássalhangzók hangalakváltozáson mennek át bizonyos szabályok szerint. A magyar helyesírásban sokszor a szavak írásmódjában a hangzók helyzetét jelzi az írásjel használata. Például a "b" helyett "p"-t, vagy a "g" helyett "k"-t kell írni a szavakban bizonyos helyzetekben. Ez a hangzóhelyesírás néha nehézkes lehet a diákok számára, különösen ha nem ismerik pontosan ezeket a szabályokat. Néha a diákok egyszerűen figyelmetlenek lehetnek a helyesírás során,

és elkövetnek hibákat a mássalhangzók helyesírásában. Az írás folyamán gyorsan kell gondolkodni és gépelni, és ezért könnyű hibázni.

3.1.3. A szóelemző írásmód

Az írásmódok és nyelvtani szabályok tanulása alapvető fontosságú a megfelelő kommunikáció és írásbeli kifejezés szempontjából. Az egyik ilyen írásmód, amellyel az iskolákban találkozhatunk, a szóelemző írásmód. Ez a módszer lehetővé teszi számunkra, hogy egy adott szót elemekre bontsunk és azok jelentését, eredetét vagy más tulajdonságait elemezzük. A szóelemző írásmód használata elősegíti a pontosabb megértést és a nyelvi kreativitás fejlesztését. Először is, fontos megérteni, hogy a szóelemző írásmód az egyes szavak részére bontását jelenti. A szavakat morféimákra, azaz a legkisebb jelentéssel rendelkező nyelvi egységekre osztjuk. Ez lehet egy szógyök, előtag, utótag vagy képző. A szavak elemzése során megérthetjük azok jelentését és eredetét. Ahhoz, hogy helyesen elemezzük a szavakat, tudnunk kell, hogy mely betűk tartoznak összeolvadhatatlanul egy morféimához, és melyek jelentik az előtag vagy utótag határait. Ez segít abban, hogy helyesen elemezzük és értelmezzük a szavakat.

A mássalhangzók minőségi változásainak jelöletlensége

A mássalhangzó-hasonulás

A diákok a feladatlap megírása során az alábbi hibák előfordultak :

8. osztály: óvatossan, edzük, ujjjal

9. osztály: edzünk, ehhez

Ajánlott gyakorlatok

**1. Húzza alá a következő szópárok tagjai közül a helyes alako(ka)t!
Alkosson velük mondatot!**

kapzsi – kabzs

válik – vállik

ép – épp

vajon – valyon

hegeszt – heggeszt

babusgat – babuzsgat

éleszget – élesztget

talpalatnyi – talpalattnyi [35, 25.o.]

3. Egészítse ki a szavakat a megfelelő mássalhangzóval!

megadó__tat, elé__tétel, oszto__kodik, kénye__tet, ka__zsi, rebe__get,
pata__zik, zse__kendő, kü__kodik. [35, 26.o.]

A mássalhangzó-összeolvadás

A mássalhangzó-összeolvadás az egyik fontos nyelvi jelenség, amellyel az iskolás diákoknak meg kell ismerkedniük a helyes kiejtés és helyesírás szempontjából. Ez a jelenség akkor következik be, amikor két vagy több mássalhangzó találkozik egy szóban, és azok összeolvadnak, vagyis egyetlen hanggá válnak. Ez a helyesírási szabályrendszer olyan jelenségeket ír le, amikor a két egymás mellett álló mássalhangzó összeolvad egyetlen hanggá vagy mássalhangzóvá. Az első és talán legfontosabb szempont a diáknak az, hogy megismerje és felismerje a mássalhangzó-összeolvadás helyesírási mintáit. A magyar nyelvben több ilyen minta létezik, amelyeket a diáknak meg kell tanulnia és alkalmaznia. Például, az "sz" és "z" mássalhangzók gyakran olvadnak össze, mint például az "izom" vagy "ezred". Fontos, hogy a diák megértse és azonosítsa ezeket a mintákat a szavakban, hogy helyesen írja le őket.

Gyakran az előző szótag és a következő szótag közötti határvonal meghatározása segíthet a helyes helyesírási szabály alkalmazásában. Például, a "nép+sok" szóban a "p" és a "s" mássalhangzók összeolvadnak, mert az "s" a következő szótag kezdőbetűje. A diáknak érzékelnie kell ezeket a határokat és alkalmazni kell a helyes helyesírási szabályt a szavakhoz.

A következő hibákat találtam:

8. osztály: szabac**cs**ág, te**cc**ik

9. osztály: batáccság

Ajánlott gyakorlatok

5. Egészítse ki a szavakat a megfelelő mássalhangzóval!

z-sz böngé__get, nehe__tel, egye__kedik, nyújtó__kodik, hibá__tat

p-b csa__zott, do__ta, hara__dál, zse__kés, se__tében

k-g tajté__zik, lé__tér, bici__li, bö__dös, bu__dácsol [35, 26.o.]

2. Pótolja a hiányzó betű(ke)t!

A lustaság fél egé.....ég.

Belefu.....ad a saját zsírjába.

A bale.....-táncos fáradtan ült le.

A fiúk azo.....ban nem akarták ezt.

Le.....ebb kellene tenni, hogy elérjük.

Dózsa kí.....a kibírhatatlan volt.

Szaba.....ág, egyenlő.....ég, testvériség!

Zölde..... már a tavaszi vetés.

Arra sarka.....ta a katonákat, hogy bátrak legyenek.

El ne áruld, meg ne mon.....![35,26.o.]

A mássalhangzók mennyiségi változásainak jelöletlensége:

A mássalhangzók mennyiségi változásainak jelöletlensége olyan helyesírási szabályokat takar, amelyek a magyar nyelvben alkalmazandóak a mássalhangzók mennyiségi változásainak helyes leírásához. Ez a jelenség azt jelenti, hogy bizonyos kiejtési változások vagy hangtörvények hatására a mássalhangzók

kiejtése és írása bizonyos szóösszetételekben, ragokban vagy toldalékokban módosulhat.

Néhány fontos helyesírási szabály, amelyek ide tartoznak:

Melyírás: Ez a szabály arról szól, hogy bizonyos két mássalhangzó közül az egyiket hosszban, a másikat pedig röviden írjuk. Például: kecs-kék, leb-bél, red-rét stb.

Rövid mássalhangzók hosszúvá válása: Ebben az esetben a röviden kiejtett mássalhangzó hosszúvá válik egyes toldalékok vagy ragok esetén. Például: madár-madárnak, fal-falhoz, levél-leveleket stb.

Magánhangzó előtti mennyiségi változás: Bizonyos szóösszetételek vagy ragok esetén a magánhangzó előtti mássalhangzó hosszúvá válhat. Például: kop-koppant, rit-ritmus, süt-sütemény stb.

Rövid mássalhangzók elhosszabbítása: A röviden kiejtett mássalhangzók bizonyos szóösszetételekben vagy toldalékokban hosszúvá válhatnak. Például: fut-futtat, fog-fogat stb.

Hibák:

8. osztály: resze**ll**őn, ö**sz**ekeverjük, ráhalmoz**z**uk, dí**ss**zíteni, meny**ny**bolt, má**l**ik,

9. osztály: takaró**d**zatok be, u**j**al,

Ajánlott gyakorlatok

6. Folytassa a sort két-két olyan szóval, amely tartalmazza a kiemelt mássalhangzót, és amelyben kiejtéskor – a sor többi tagjához hasonlóan – mássalhangzó-változás történik!

képz**e**l, kapz**z**si _____

bukdác**cs**ol, patakz**z**ik _____

rebesg**e**t, tősgyök**e**res _____

zseb**p**énz, do**h**ártya _____

légt**e**r, rögt**ö**n _____

kényeztet, központ_____

[35, 27.o.]

7. Írjon tíz olyan különböző igét, amelyben jelölt teljes hasonulás történik! Pl.: vonzza [35, 27.o.]

A szóelemek módosult alakjait feltüntető írásmód

A szóelemek módosult alakjait feltüntető írásmód, amely a szóelemek helyes leírására szolgál, fontos tudnivalókat tartalmaz. Az iskolásnak meg kell értenie, hogy a szavak összetevő elemeit morfémáknak vagy szóelemeknek nevezzük. Ezek a legkisebb jelentéssel rendelkező nyelvi egységek, amelyek részre bonthatók a szavak. Például a szó "szeretettel" három morfémára vagy szóelemre bontható: "szeret-ett-el".

A szóelemek módosult alakjait általában külön jelekkel, például kötőjelekkel vagy egyéb írási jelekkel jelölik. Például a fenti példában az "-ett-" szóelem módosult alakját a kötőjel jelöli. Fontos, hogy az iskolás megtanulja az ilyen jeleket felismerni és helyesen alkalmazni az írásban. Az iskolásnak meg kell értenie, hogy a szóelemek módosult alakjainak feltüntetése nemcsak a helyesírás szabályainak betartását jelenti, hanem lehetőséget ad a szókincs bővítésére és a szóalkotásra is.

Hibák:

8. osztály: csekéj, kalama**ly**ka, ere**j**es, kö**pp**eny,

9. osztály: sak**k**irály (-),

Ajánlott gyakorlatok

13. Szerkesszen mindegyik példából egy-egy felszólító módú igét úgy, hogy a számot és a személyt önállóan válassza meg!

fegyelmez, olvas, fogódzik, legelész, úszik, hallatszik, jegyez, hibázik, hoz,
mos. [35, 29.o.]

14. Hogyan írjuk az itt olvasható igék felszólító módú, E/2. személyű, rövidebb alakjait? Foglalja őket mondatba!

nyugszik:

alszik:

lesz:

fekszik:

megy:

[35, 30.o.]

3.1.4. A hagyományos írásmód

A hagyományos írásmód egy sor helyesírási szabályt foglal magában, amelyeket egy diáknak ismernie és alkalmaznia kell az írás során. Az alábbiakban több ilyen helyesírási szabályt mutatok be esszé formában.

Az írás kultúrája az emberiség fejlődésével együtt alakult ki, és a helyesírás az írás művészetének és eszközének egyik meghatározó eleme. A helyesírás segít az írott szövegek érthetőségében, hitelességében és esztétikájában. A diáknak meg kell ismernie az adott nyelv helyesírási szabályait és rendszerét, valamint rendszeresen kell konzultálnia a szótárakkal, amelyek segítségével ellenőrizheti a helyesírást. Az ilyen forrásokkal való megfelelő munka segít elkerülni a hibákat és megtanulni a helyes leírást.

A helyesírásnak figyelembe kell vennie a kiejtést és az ortopédiai szabályokat is. A diáknak meg kell értenie a hangzás és az írás közötti összefüggéseket, és ezeket helyesen kell alkalmaznia. Például, ha egy szóban a hangzás szerint mássalhangzó-összeolvadás történik, akkor ennek megfelelően kell leírnia a szót.

Egy iskolásnak a j, ly írásánál számos fontos tudnivalót kell ismernie. Az iskolásnak tudnia kell, hogy a j hang egy mássalhangzó hang, amelyet a szájzugok középrésze és a nyelv hegye hoz létre. Ez a hang megtalálható például a "jég", "jó"

vagy "gyors" szavakban. Az diáknak meg kell értenie, hogy a ly hang egy mássalhangzó hang, amelyet a nyelv hegye és a szájpad középhátsó része hoz létre. Példák erre a hangra a "lyuk", "gyümölcs" vagy "helyes" szavak.

A j, ly írásánál leggyakrabban előforduló hibák:

8. osztály: bol**ly**tár, dö**lj**fős, cseké**j**, kacal**ly**, foga**j**, hüve**j**k,

9. osztály: tava**j**, va**ly**on, biva**j**, viszá**j**, tarso**j**, folyana**k**, (**j**),

Ajánlott gyakorlatok

4. Melyek a kakukktojások? Miért?

göboly, mosoly, bolyhos, köpölyöz, varjúhály, bazsalyog, mosolyog, pikkelyez, támolyog, szilaly, feszélyez, süllyeszt, gólyahír, métely, engedélyez, derelye. [35, 32. o.]

18. Végezze el a szavaknak a j hang megfelelő jelével való kiegészítését!

veszé__es tá__ék, ro__tos szegé__, hé__a vi__og, szállingózó hópe__hek, kopár ga__ak, szeszé__es idő__árás. [35, 36. o.]

4.1.1. Az egyszerűsítő írásmód

Az egyszerűsítő írásmód egy helyesírási megközelítés, amely célja a nyelv egyszerűsítése és a helyesírási szabályok könnyítése. Az egyszerűsítő írásmód néha betűk cseréjét teszi lehetővé a helyesírási szabályok egyszerűsítése érdekében. Például a "valóban" szót egyszerűsítve "valóba" formában írhatjuk. Az egyszerűsítő írásmód következtében a helyesírásban néha következetlenségek lehetnek. A hagyományos helyesírás és az egyszerűsített írásmód közötti eltérések miatt fontos figyelmet fordítani a helyesírási szabályokra. Fontos megjegyezni, hogy az egyszerűsítő írásmód nem minden esetben elfogadott és ajánlott. Különösen hivatalos vagy formális helyzetekben, például hivatalos dokumentumokban, esszékben vagy hivatalos levelekben, fontos betartani a

hagyományos helyesírási szabályokat. Az egyszerűsítő írásmód inkább informális szövegekben, például chatbeszélgetésekben vagy informális levelekben használatos.

Az egyszerűsítő írásmóddal kapcsolatos hibák:

8. osztály: ujjjal, eddzük

9. osztály: sakkkirály (-).

Ajánlott gyakorlatok

3. Kapcsoljon –val, -vel ragot a következő tulajdonnevekhez!

Arany

Kemény

Kodály

Erős [35, 38. o.]

8. Egészítse ki a hiányos szóösszetételeket úgy, hogy az előtag utolsó két és az utótag első mássalhangzója megegyezzen! Mi indokolja, hogy nem érvényesül az egyszerűsítés elve?

bale

áncos

bü

itermelés

futba

abda

ho

ámítás

sa

ör

kora

ánc [35, 40. o.]

4.1.2. A különírás és az egybeírás

A helyesírás alapvető elemei közé tartozik a különírás és az egybeírás szabályainak ismerete. Ezek a szabályok meghatározzák, hogy bizonyos szavakat külön kell-e írni vagy egybe lehet-e írni. Egy diáknak fontosnak kell tartania ezeknek a szabályoknak az elsajátítását, és a tanárnak pedig fel kell hívnia a

figyelmet ezekre az aspektusokra. A diáknak tudnia kell, hogy a különírás és az egybeírás szabályai az adott nyelv sajátosságaitól függően változhatnak. Például, a magyar nyelvben vannak olyan szavak, amelyeket általában külön kell írni, például "iskola" vagy "könyv". Ugyanakkor más szavakat egybe kell írni, például "kutya" vagy "autó".

Miért fontos ez a tudás? Elsődlegesen azért, mert a helyesírási szabályok betartása hozzájárul a megértéshez és az írott szövegek érthetőségéhez. Ha a diák helyesen alkalmazza a különírást és az egybeírást, az segít elkerülni a félreértéseket és a téves értelmezéseket az olvasók számára. Az írott kommunikáció hatékony és pontos kell legyen, és a helyesírási szabályok betartása ezt elősegíti.

A szóismétlések írása

Az iskolásnak tudnia kell, hogy a legtöbb esetben a szóismétlésekben az ismétlődő szó vagy szóelemeket egybe kell írni. Például: "ezt-azt", "újra-újra", "mama-mama".

Az iskolásnak figyelmesnek kell lennie néhány gyakori kivételre a szóismétlések írásában. Például: "bár-bárhol", "kicsi-kicsiny", "nagy-nagyobb".

Az alárendelő szókapcsolatok és összetételek írása

Az alárendelő szókapcsolatok olyan szókapcsolatok, amelyekben két vagy több szó együttesen képez egy fogalmat, és közöttük alá- vagy mellérendelőszó áll. Az alárendelő szókapcsolatokban az alárendelőszót külön kell írni a hozzá kapcsolódó szóktól. Például: "tejszokoládé", "szódavíz", "nyelvtan könyv".

A főnévi összetételekben a szavakat alapvetően egybe kell írni, kivéve, ha az első szó jelzős szerkezetben áll és a két szó között egyesíthető vagy szóközzel választható jelentésbeli különbség van. Például: "kézmozdulat", "zöldalma", de "kék szem" vagy "kék-szemű". Az alárendelő szókapcsolatok és összetételek helyesírása néha a nyelvi érzéket is igényli. A helyesírási szabályok mellett fontos

megérteni az adott szókapcsolat vagy összetétel jelentését és szerkezetét. Ez segít a helyesírás helyes alkalmazásában.

A különírás és az egybeírás eseteinél előforduló hibák:

8. osztály: meleg szendvicset, Rá halmozzuk, Össze keverjük,

9. osztály: Duna_part (-),

Ajánlott gyakorlatok

2. Egybe, kötőjellel vagy külön?

Unosuntalan, sírvanevetve, lelkiismeretfurdalás, ideodatekinget, tanárúr,
kutya macskabarátság, felelősségvállalás, időjárásjelentés, terefere,
cirókamaróka. [35, 42. o.]

32. Hogyan írja ezeket a szavakat és szerkezeteket: egybe, külön vagy kötőjellel? (Legyen körültekintő, ugyanis tíz szót, illetőleg szerkezetet „rejtettünk el” az alábbi gyűjteményben.)

szó össze tétel, többé kevésbé, rajtam kívül, ki be járkal, szívvel lélekkel, ki van nyitva, fél kezével, addig addig, mende monda, gép kocsis vezető tanfolyam.
[35, 50. o.]

3.1.7. A kis és a nagy kezdőbetűk

A helyesírás egyik fontos eleme a kis és a nagy kezdőbetűk helyes használata. Először is, fontos megemlíteni, hogy minden mondatnak nagy kezdőbetűvel kell kezdődnie. Ez vonatkozik mind az önálló mondatokra, mind a bekezdésekben található mondatokra. Az első betűn kívül csak azokat a szavakat kell nagy kezdőbetűvel írni, amelyek nevek vagy különállóan kezelt fogalmak. Például, "A diákok tanulnak az iskolában" vagy "Budapest Magyarország fővárosa." Egy másik helyzet, amikor a szavakat nagy kezdőbetűvel kell írni, az a tulajdonnevek használata. Tulajdonnevek az egyedi emberek, helyek, intézmények vagy tárgyak nevei. Például, "Péternek van egy kutyája, Bella", "Budapestben található a Parlament" vagy "Az Eötvös Loránd Egyetem egy rangos intézmény."

A címeknél és alcímeknél is a nagy kezdőbetű használata ajánlott. Például, "Az Emberiség Története" vagy "Az Állatok Királysága: A Denevérek."

Hibák:

8. osztály: déli-Kárpátok, mexikói-fennsíki,

9. osztály: Heves Megyei,

Ajánlott gyakorlatok

1. Írja le helyesen, majd lássa el -i képzővel a következő földrajzi neveket!

Kárpátalja, pilishegység, hudsonöböl, széchenyihegy, szabolcsszatmárbereg-megye, munkácsyutca, petőfi-híd, ungvárkörnyéke, tiszahíd, keletukrajna, magyarköztársaság, tbiliszi, karlovyvary. [35, 53.o.]

17. Írja le helyesen a szövegben kiemelt tulajdonneveket!

A BENEDEK ELEK KÖNYVTÁRBAN a JÓZSEF ATTILA-DÍJAS költővel találkoztunk. Utána a NAGY HORGÁSZ VENDÉGLŐBEN vacsoráztunk. A buszra a SZABADSÁG TÉRI megállóban szálltunk fel.

A SZEBENI-HAVASOK madarai FELSŐ-AUSZTRIA irányába repültek maguk mögött hagyva HOLT-TISZAI társaikat. [35, 58.o.]

3.1.8. Az idegen közsavak és tulajdonnevek írása

Az idegen közsavak és tulajdonnevek helyes írása a helyesírás egy speciális területe, amely számos diák számára kihívást jelenthet. Idegen szavakat általában megőrzünk eredeti formájukban, hacsak nincs külön meghatározott magyar helyesírási szabály. Például: szupermarket, szendvics, laptop stb. Gyakran előforduló idegen szavaknál azonban már kialakult magyarosított alakokat használunk, amelyeket érdemes megtanulni. Például: autóbusz (autobusz helyett), étterem (restaurant helyett), stb. Az idegen tulajdonneveknél különös figyelmet kell

fordítani a helyesírásra, mivel azok gyakran eltérnek a magyar helyesírási szabályoktól. Például: Shakespeare, Beethoven, Picasso stb.

Az idegen közsavak és tulajdonnevek írásánál elkövetett helyesírási hibák:

8. osztály: diszko,

9. osztály: k^ola, dzs^udó, dzs^oker,

Ajánlott gyakorlatok

7. Lásza el -val,-vel raggal a következő magyar nyelvű személyneveket!

Móricz, Eördögh, Széll, Fáy, Babits, Kossuth, Adrienn, Mariann, Anett. [35, 55.o.]

8. Lásza el -val,-vel raggal a következő idegen nyelvű személyneveket!

Mann, Voltaire, Koch, Dumas, Beatrix, Balzac, Félix, Steinbeck, Epikurosz, Catullus, Strauss. [35, 55.o.]

3.1.9. Az elválasztás

Az írás és helyesírás alapvető készségek, amelyeket minden diáknak elsajátítania kell. Az egyik fontos aspektus a helyes elválasztás használata a szavak között. Az elválasztás segít a szöveg könnyebb olvashatóságában és megértésében, valamint hozzájárul a helyes kiejtéshez és hangsúlyozáshoz. Minden mondatot egy ponttal vagy más írásjellel kell lezárni. Például: "A kutya futott a parkban." Ez a mondat teljes és értelmes, mert tartalmazza a kezdődő és befejeződő pontot.

Amikor több szóból álló kifejezést használunk, például melléknevet és főnevet együtt, az elválasztást vesszővel kell jelölni. Például: "A piros, nagy alma az asztalon van." Itt a "piros" és a "nagy" a melléknév, míg az "alma" a főnév. A vessző pontosan jelöli a két szó közötti határt.

Az összetett igék olyan kifejezések, amelyek egy igét és egy vagy több határozószót tartalmaznak. Például: "A fiú felugrott az ágyról." Itt a "felugrott" az

összetett ige, amely magában foglalja a "fel" határozószót és az "ugrott" igét. Az elválasztást a határozószó után vesszővel kell jelölni.

Az egymást követő elemeket vesszővel kell elválasztani, kivéve az utolsó elemet, amelyet a felsorolás végén ponttal kell lezárni. Például: "A táskámban ceruzák, könyvek, és egy toll van." Itt a vesszők segítenek elválasztani a különböző elemeket a felsorolásban, és a mondat végén található pont jelzi, hogy a felsorolás véget ért.

Hibák:

8. osztály: na-págy, be-let-ől-thet-jük

9. osztály: Vass-al

Ajánlott gyakorlatok

14. Válassza el helyesen a diadal, áruiból, fiatal, könyveitek, hiába, ablakáig, kiált, házaik, leány szavakat! [35, 68.o.]

22. Írja le minden lehetséges helyen szótagolva a megadottakat!

katasztrófa, Polüphemosz, rendőrség, kardiográf, Kalinyingrad, messzeség, hadseregért, Karinthy. [35, 70.o.]

3.1.10. Az írásjelek

Az írásjelek helyes használata alapvető készség az iskolás diákok számára, hiszen ezek segítenek átadni az információkat és pontosan kifejezni a gondolatokat. Az egyik leggyakrabban használt írásjel a pont. Ezen írásjelek helyes használata és megértése nélkül a szöveg könnyen félreérthetővé vagy nehezen olvashatóvá válhat.

A pont a mondatok végén szerepel, és jelzi a mondat lezárását. Minden mondatot egy ponttal kell befejezni. Például: "Az ég kék." Ez a pont a mondat végét jelzi, és az új mondat kezdődik.

A vessző egy másik fontos írásjel. A vesszőt használjuk a szavak és kifejezések elválasztására a mondatban. Például: "A kutya ugrott, majd futott." Itt a vessző elválasztja a két tevékenységet, az ugrottot és a futást.

A kérdőjel segít a kérdések kifejezésében. Minden kérdés végén álló kérdőjel jelzi, hogy a mondat kérdést tartalmaz. Például: "Hol van az iskolai könyvtár?" Itt a kérdőjel jelezni fogja, hogy ez egy kérdő mondat.

A felkiáltójel hangsúlyozott érzelmeket vagy kiáltásokat fejez ki. Például: "Milyen csodálatos az idő!" A felkiáltójel erős érzelmeket sugall, és hangsúlyozza az idő csodálatosságát.

A pontosvessző hasznos, amikor különböző mondatokat vagy mondatrészeket akarunk összekapcsolni. Például: "Az eső esik; a gyerekek a házban vannak." A pontosvessző a két mondatot összeköti, és azt jelzi, hogy kapcsolat van közöttük.

Az idézőjel használata akkor szükséges, amikor idézeteket, idézett szövegeket vagy idézőjeles kifejezéseket használunk. Például: "A tanár azt mondta: 'Jó munkát végeztél'." Itt az idézőjel jelzi, hogy a "Jó munkát végeztél" rész idézet. Az írásjelek helyesírásában elkövetett hibák a következők:

8. osztály: 2018_május 26-án (.),

Több napig_____sőt egész héten el tudna lenni velük . (,),
A kisebb_____ám édesebb_____valamint a kevésbé szép... (,),

9. osztály: Ha így kezdjük a tanulást_ és (,),

a lényeges adatokat _teljes_ átfogó képet kell (.),

Ajánlott gyakorlatok

12. Milyen írásjeleket tenne az alábbi mondatok végére?

Arra kért bennünket, hogy látogassuk meg

Írd meg, mit szeretnél megnézni

Megmondtad-e neki, amit üzentem

Azt írja, bárcsak ránk hallgatott volna [35, 79-80.o.]

17. Melyik mondat írásjele hibás?

Sokat késik, ne várjunk tovább!
Szeretném tudni, mi a baja.
Mondd meg neki, mi a baja.
Ne várjunk rá tovább, hiszen nem jön már!
Induljunk már, miért várnánk rá tovább?
Nem felejtetted el, amire megkértelek? [35, 82.o.]

4.2. A tollbamondás hibáinak elemzése

3.2.1. A betűk írásával kapcsolatos ismeretek

A magánhangzók írása

Magánhangzóinkat egyjegyű betűkkel jelöljük; egy részük ékezet nélküli, más részük ékezetes (vagyis ponttal vagy vonással van ellátva).

a) A rövid magánhangzókat jelölő hét betűt pont nélkül, illetőleg egy vagy két ponttal írjuk: *a, e, ö, ü: ceruza, közül* stb.

b) A hosszú magánhangzókat jelölő hét betűre egy vagy két vonást teszünk: *á, é, í, ó, ú, ő, ű: játék, hős* stb.

A mássalhangzók írása

Mássalhangzóinkat egy- vagy többjegyű, mellékjel nélküli betűkkel jelöljük.

A mássalhangzók hosszúságát betűkettőzéssel, jelöljük. Az egyjegyűeket kétszer írjuk le: *bb, cc* stb. A többjegyűeket csak az összetett szavak tagjainak határán kettőzzük teljesen: *jegygyűrű* stb.; egyéb helyzetekben egyszerűsítve kettőzzük őket, vagyis csak első jegyüket írjuk kétszer: *ccs, ddz, ddzs* stb. [2,10–16o.o.]

8. osztály: *szerteágazo, javitani, szalagfűrész, különbözö, nemelyik,*

9. osztály: *gumoit, biborszínű, főzött, közül, ehetö*

Ajánlott gyakorlatok

10. Milyen sorrendben következnek az alábbi verscímek az Arany János-kötet betűrendes tartalomjegyzékében? Számozással jelölje a helyes sorrendet!

..... A nagyidai cigányok

..... A tölgyek alatt

..... A tudós macskája

..... Az ihlet perce

..... Ártatlan dac

..... Az elhagyott lak

..... Ágnes asszony

..... A walesi bárdok

..... A fülemüle

..... A bajusz

[35, 14.o.]

7. Húzza alá mindhárom oszlopban azt a szót vagy kifejezést, amelyik rossz helyen van a betűrendes felsorolásban! Minden oszlopban csak egyet húzzon alá!

kopaszodik

kopejka

kopó

kopp

kópé

Göcsejgömb

Gödöllő

gödör

gógicsél

tíz perc

tíz nap

tíz óra

tízórai

tízperc [35, 13.o.]

3.2.2. Hibák a kiejtés szerinti lejegyzésben

A kiejtés szerinti írásmód, amit gyakran fonetikus írásmódnak is neveznek, olyan módszer, amelyben a szavakat úgy írjuk le, ahogy azokat hangosan kiejtjük. Ez a módszer különösen hasznos lehet olyan nyelvekben, ahol a hangok és a betűk közötti kapcsolat szabályos és állandó. Fontos hangsúlyozni, hogy a kiejtés szerinti írásmód nem helyettesíti a hivatalos helyesírást, és szükséges helyzetekben érdemes ragaszkodni a megfelelő helyesírási szabályokhoz és normákhoz.

A szótövek írása

A helyes szótóírás megtanulása fontos a diákok számára, mert segíti a hatékony kommunikációt, elősegíti a nyelvtanulást. Ha egy szó több szóelemből áll, akkor ezeket általában egybeírjuk. Példa: asztal+lap = asztallap.

A legtöbb esetben az a, e, o, ö hangok rövidek a magyar nyelvterületen: apu, levél, okos; öröm stb. Bár sok szóban változik a kiejtés, a helyesírásunkban általában kialakult, hogy mely esetben írunk a, e, o, ö betűket vagy á, é, ó, ő betűket.

A szótövek helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály: dio, szinezték, javitani, jol

9. osztály: közül, dércsipte

Ajánlott gyakorlatok

12. Javítsa ki a régi közmondásokat, szólásokat a mai helyesírásnak megfelelően!

Semmi ki nem fakad belőlle.

Ha lehetne, vérével óltaná el a tüzet.

Ki újját kapja, annak karját is nyújtja.

A fazekak is hamar őszsze zördülnek, de hamar meg békéllenek.

Meg vert hússát rostéjra tehették volna.

Szűr újjában tartya az eszét.

Egy húron pendülnek.

Ne higgy annyit az ebnek, a' mennyit farka hízelkedik.

Hadd homálosodgyék a hold, csak a nap tarcson igazat.

Sok viz le fojt az olta a Dunán. [35, 18.o.]

5. Jelölje helyesen a kiemelt mássalhangzót!

p lesto__ol, kö__eny, sto__lámpa, elsá__ad, lea__ad
ny me__asszony, me__ezet, me__bolt, me__dörgés, kö__elmű
lszá__ong, riva__, má__ik, te__ik, fu__ánk
kci__ázik, bü__fa, ci__írás, ti__asztó, hóru__[35, 16.o.]

A tövváltozatok

A tövváltozatok a szavak alapvető elemei, amelyekre egy szóban belül különböző toldalékokat (ragokat, képzőket) lehet illeszteni a szó különböző alakjainak létrehozásához. Az ilyen toldalékok hozzáadása vagy eltávolítása révén a tövváltozatok lehetővé teszik a szavak különböző alakjainak kifejezését a nyelvtenban.

A tövváltozatok helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály: ertettek, megmunkalni, gyomirtassal

9. osztály: fözött, föz, gyógyit, állit

Ajánlott gyakorlatok

16. Egészítse ki a szavakat a megadott mássalhangzók rövid vagy hosszú változatával!

Nem fogom megfe__ni (d) azért, mert rosszul fe__te (d) be a fazekat.

Kiá__hatatlan (l) alak, mert csak á__tat (l) azzal, hogy felépíti az á__ványt (l).

Unokaö____e (cs) bi____iárdgolyókkal (l) dobáló____ott (dz).

Fe____hangon (n) helyese____te (l), hogy a zölde____ő (l) rétre menjenek.

[35, 19.o.]

17.Egészítse ki a szavakat a hiányzó magánhangzóval és mássalhangzóval!

Egy boldogtalan sünnnek panaszai a halovány holdnál

– Sanyar____sors, te szabtađ rám g____nyámat,
céltađbláđját az emberek gúnyáđnak.

Engem senki sem cirógat, becézget,
mert a bőřőm egy kicsikét recézett.

Hogy ír____gylem a nercet, a hóđokat!

Nekik kijár elismerés, hóđolat.

Hányszor kértem a bennfe____tes rókađtól,
hogy legyen az én ügyemben pr____kátor.

Könyörögtem: „Szólj a szúcsnek, bá____uska,
protezsálj be prémesállat stáđusba!”

Vagy vegyen be legaláđbbis bé____ésnek...

De hiába! Nem enged a kérésnek.

Értékemért agyon sose csapnáđnak,
nem kellek én se muffnáđnak, se sapkáđnak...

Így kesergett s____ndörögve, b____jkálva,

Míg egy fak____r nem került az útjába.

Az felkapta, gyönyörködve vizsgálta:

– Jössz a szögeságyamra, te kispárna! [35, 19-20.o.]

A toldalékok írása

A toldalékokat általában kötőjellel vagy ragjellel kapcsoljuk a szóhoz.
Például: gyönyörű-ség, játsz-ott.

A toldalékok helyesírásával kapcsolatban általános alapelv, hogy a többelseji hosszú magánhangzókat a toldalék előtt megrövidítjük. Ez a magyar helyesírás

szabálya, amelyet a legtöbb esetben alkalmazunk. Például: szép-szebb, nagy-nagyobb.

A toldalékok írásában elkövetett leggyakoribb helyesírási hibák:

8. osztály: gyalulhato, készititették, szinezték

9. osztály: csipkebogyoból

A mássalhangzók helyesírásában elkövetett hibák:

Mindig rövid a magánhangzója az alábbi szóelemeknek:

-nál, -nél: például "asztalnál", "iskolánál"

-ban, -ben: például "házban", "iskolában"

-val, -vel: például "baráttal", "kocsival"

-tól, -től: például "háztól", "iskolától"

-ig: például "házig", "iskoláig"

-nak, -nek: például "asztalnak", "iskolának"

-kor: például "reggelkor", "este-kor"

-le: például "olvasle", "írásle"

-ra, -re: például "asztalra", "iskolára"

-ul, -ül: például "lábúl", "ülve"

Hibák:

8. osztály: közülűk, héjávál, készült

9. osztály: mosolyógnak, sűtnek

Több toldalékunk mássalhangzóját magánhangzó után megkettőzzük, mássalhangzó után nem. A következő toldalékokban a mássalhangzó utáni mássalhangzót nem kettőzzük meg:

-nak/-nek: például "asztalnak", "iskolának"

-ban/-ben: például "házban", "iskolában"

-ról/-ről: például "könyvről", "asztalról"

-tól/-től: például "iskolától", "háztól"

-val/-vel: például "baráttal", "könyvvel"

-hoz/-hez/-höz: például "iskolához", "házhoz"

Hibák:

8. osztály: teljességel, hasznosítótak, fenyőtobozal, főzetel,

9. osztály: liszté, lehetet, későb, gyógyítóták

Több toldalékunk mássalhangzóját magánhangzó után megkettőzzük, mássalhangzó után nem. Az ilyen váltakozást mutató toldalékok a következők:

"kötött" - itt a "tt" toldalék a főnév képzésére szolgál

"futott" - a "tt" toldalék jelzi a múlt idejű igét

"csókol" - a "l" toldalék az igéből főnevet képez

"könnyű" - a "ny" toldalék a melléknévből főnevet képez

A mássalhangzók helyesírásában elkövetett hibák:

8. osztály: hasznosítótak, vágott, diólevélel,

9. osztály: beföttet, főzetel, főzött,

Ajánlott gyakorlatok

7. Alkosson szószerkezeteket az alábbi szópárokka!

Áru – árú bura – búra irt – írt [35, 17.o.]

10. Húzza át azt az öt szót, amelynek a helyesírása hibás!

1. főjön 2. füllik 3. telik 4. sarkal 5. patakzzanak

6. talpal 7. játszuk 8. hallatsszanak 9. elolttat 10. vonzák

11. sokall 12. himbálózik 13. befedte 14. ród 15. kevesli [35, 17.o.]

A -val, -vel és a -vá, -vé határozórag magánhangzóra végződő tőhöz alapalakjában kapcsolódik, például az "alma" szóhoz: almal, almaval, almavá

a "szék" szóhoz: székl, székel, székkal, székkal, székvé

a "kert" szóhoz: kertl, kertel, kerttel, kerttel, kertvé.

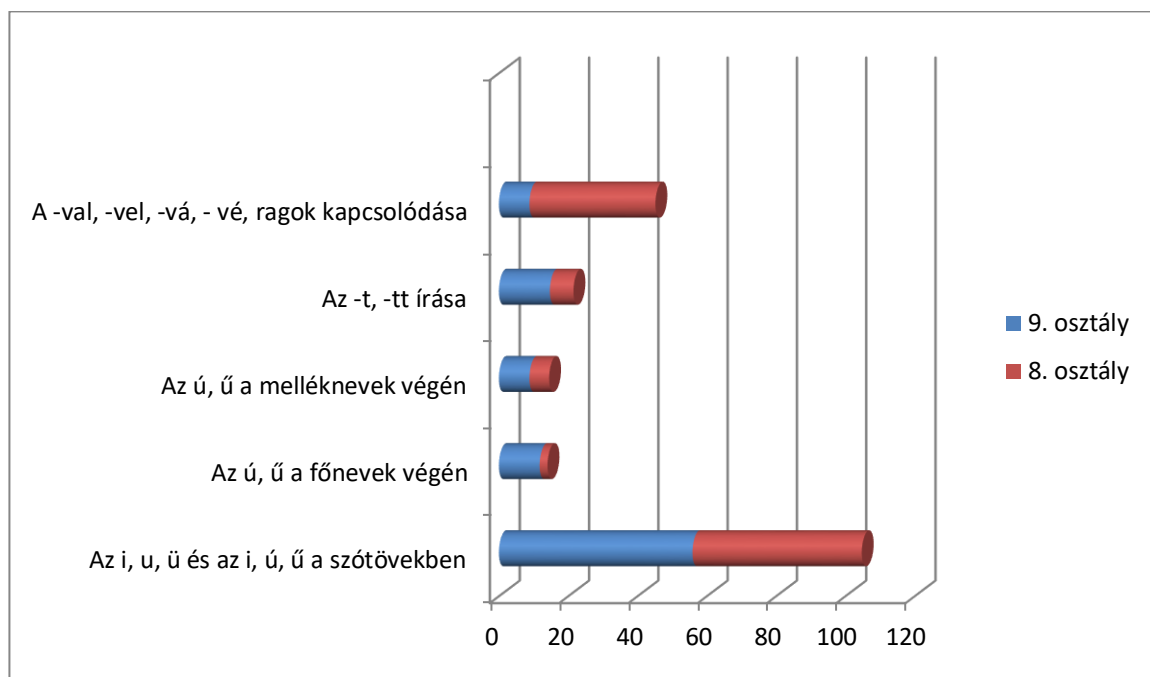
A -val, -vel, -vá, -vé toldalékok hasonulásánál előforduló hibák:

8. osztály: nehe^z, világosbarna^a,

9. osztály: hagymáⁱt, bel^öle, csipkebogy^oból, lázcsillapⁱtő,

Megfigyelhető, hogy sok hibát elkövettek a diákok a mássalhangzók hosszúságának jelölése során. A hibákat a kutatások során a feladatlapok és a megírt tollbamondásokból írtam ki. A mássalhangzók hosszúságának jelölése különösen bonyolult lehet a diákok számára, mert a hangok hosszúsága gyakran függ más hangok jelenlététől, vagy a szó szerkezetétől. Emiatt nehéz lehet megjegyezni és alkalmazni a helyes jelöléseket.

Fontos, hogy a diákok megfelelő oktatási és gyakorlási lehetőségeket kapjanak a helyesírás és kiejtés megtanulásához. A rendszeres gyakorlás és a tanulás segíthet a diákoknak jobban megérteni és alkalmazni a mássalhangzók hosszúságának jelölésével kapcsolatos szabályokat.

3.2.3. Sajátosságok a szóelemző írásmód kapcsán

A szóelemző írásmód a helyesírás egyik alapvető fogalma, amely a szavak elemzésére és helyesírásuk szabályainak alkalmazására vonatkozik. A helyesírás

szabályai alapján a szavakat elemzik a szótagokra, a szóelemekre vagy a morfémákra bontva, majd a helyesírási szabályoknak megfelelően írják le őket.

A szóelemző írásmód egy nyelvészeti megközelítés, amely a szavak szerkezetével és összetételével foglalkozik. Ennek során az egyes szavakat elemi részekre, vagyis szóelemekre bontják, és vizsgálják, hogy ezek hogyan kapcsolódnak egymáshoz és milyen szabályok szerint épülnek fel.

A mássalhangzók minőségi változásainak jelöletlensége

A mássalhangzó-hasonulás

Hibák:

8. osztály: faraktak, hejen, színeszték,

9. osztály: mosojonak, birzsalma, külömböző, nyavajakat,

A mássalhangzó-összeolvadás

Hibák:

8. osztály: barácság, kivájt, beletölthetyük,

9. osztály: moshatyuk, kösség

Ajánlott gyakorlatok

6. Írjon 3-3 rövid u és hosszú ú végű állatnevet. [35, 17.o.]

8. Másolja le a következő mondatokat helyesírási hibák nélkül!

Tüzijátékok családi ünepekre.

Televíziók, videók, mobiltelefonok javítása a helyszínen is.

Méterarú, függönyök, zsinorok, sötétítő, szallagok.

Villámvédelem, feszültségvédelem, elektronikus vagyónvédelmi berendezések, [35, 17.o.]

A mássalhangzók mennyiségi változásainak jelöletlensége:

A mássalhangzók mennyiségi változásainak jelöletlensége, más néven szinkrón hangzó vagy kvantitatív összeolvadás, az egyik jellegzetes jelenség a hangrendszerekben. Ez a jelenség akkor következik be, amikor egy hosszú mássalhangzó rövid mássalhangzóvá változik egy bizonyos hangkörnyezetben.

- a) a mássalhangzó-rövidülés;
- b) a mássalhangzó-kiesés;
- c) azonos hosszú és rövid mássalhangzó találkozása;
- d) az I és II végű igék;
- e) a hosszú magánhangzóra végződő igék;

Hibák:

8. osztály: készítették, szallagfűrész, diólevéllel,

9. osztály: csipegették, későb,

A szóelemek módosult alakjait feltüntető írásmód

Hibák:

8. osztály: lene, gazdasákokban, gerebjét, vetéslel,

9. osztály: tályakon, finomságókat,

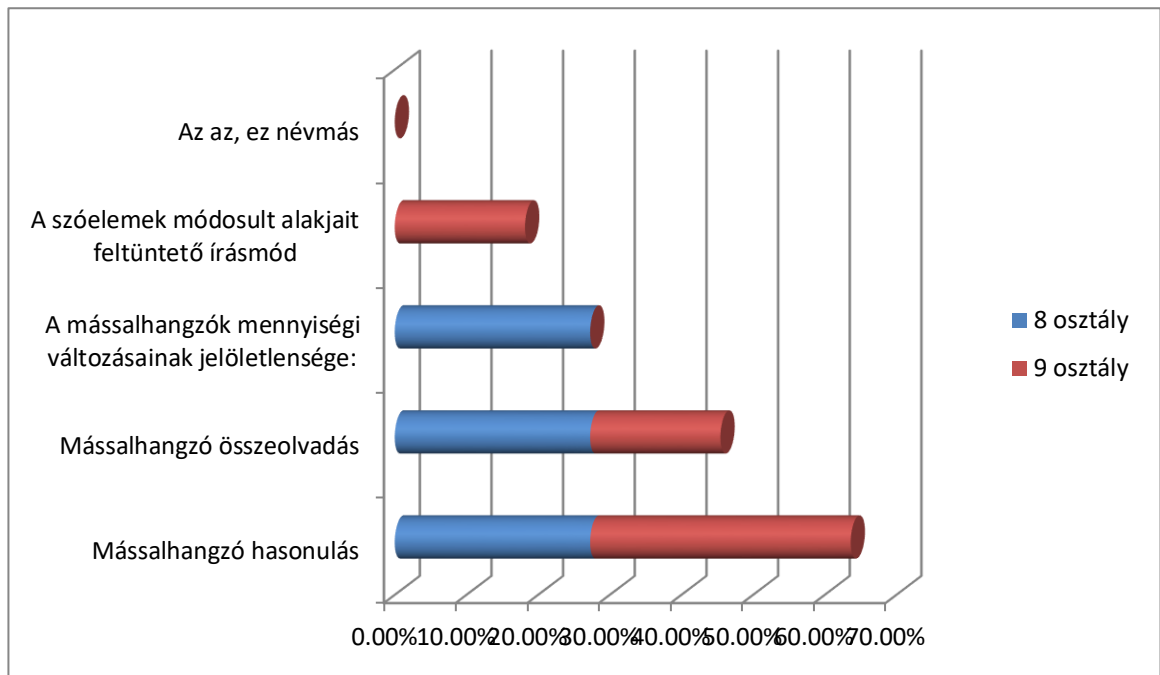
Az az, ez névmás

Hibák:

8. osztály: ehez, ezel

9. osztály: azokkat,

Tapasztalatom szerint, a hangok minőségi változásainak jelölésével kapcsolatban gyakran elkövetnek hibákat a tanulók. Nem értik meg a hasonulás szabályait, ezért a szavakat úgy írják le, ahogy hallják, figyelmen kívül hagyva a szabályokat.

3.2.4. A hagyományos írásmódbeli tévesztések

A hagyományos írásmód a magyar nyelvben hosszú történetre tekint vissza. Ez az írásmód azokat az alapelveket és szabályokat tartalmazza, amelyek meghatározzák, hogyan kell helyesen leírni és használni a magyar nyelvet. Az írásmód kialakulása és fejlődése fontos szerepet játszott a nyelv stabilitásának és egységének fenntartásában. A magyar nyelv hagyományos írásmódja a latin ábécét használja, amelyet a középkori Európában elterjedt. Az írásmód alapja a magánhangzók és mássalhangzók rendszere, amelyeket különféle írásjelekkel jelölünk. A magyarban négyféle magánhangzó van: az a, az e, az i és az o. A mássalhangzók között találhatóak a hangos és a hangtalan mássalhangzók, például a p, b, t vagy d.

A hagyományos írásmód a magyar nyelvben hosszú történetre tekint vissza és alapvető fontosságú a nyelv megértésében és használatában. Az írásmód szabályai és elvei meghatározzák, hogyan kell helyesen leírni a szavakat, és hogyan kell helyesen használni a nyelvet. A helyes írásmód alkalmazása biztosítja a nyelv stabilitását és egységét, és lehetővé teszi a szövegek könnyebb megértését és

olvasását. A hagyományos írásmód tehát elengedhetetlen része a magyar nyelvnek és kultúrájának.

A j, ly írásánál és a hagyományosan írt családnevekben előforduló hibák:

8. osztály: ha**ly**dan, gereb**j**ét, néme**j**ik, hé**ly**ával,

9. osztály: moso**j**ognak, tá**ly**akon, nyava**j**ákat,

Ajánlott gyakorlatok

10. Pótolja a hiányzó j vagy ly betűt!

ha...togat nyava...ás gomo...a zsiva...og tá...oló he...es
tenge... fahé...as se...pít ha...ó dö...fös csák...a
hé...a fo...togat fo...dogál ...árdaszeg fe...tető é... [35,

34.o.]

11. J vagy ly? Pótolja a következő szavak hiányzó mássalhangzóit!

Csimpo__a (népi hangszer), görvé__(betegség), fo__tat (műveltető ige),
ispotá__(kórház), vot__ák (népnév), he__(főnév), zsiva__(főnév), vi__og (ige).
[35, 34.o.]

3.2.5. A különírás és az egybeírás sajátosságai

A helyesírás, legyen szó különírásról vagy egybeírásról, rendkívül fontos szerepet játszik a kommunikációban. A helyesen leírt szavak és mondatok segítenek az üzenetek pontos és érthető átadásában, valamint hozzájárulnak a szöveg általános esztétikai minőségéhez. A helyesírás elsődleges szerepe, hogy szabályokat és struktúrát biztosítson a szavak megfelelő alakjának és elrendezésének. A különírás és az egybeírás szabályainak betartása lehetővé teszi, hogy a mondatok és a szövegek érthetőek és olvashatóak legyenek. Ha a helyesírás szabályait figyelmen kívül hagyjuk, az súlyos zavarokat okozhat az olvasó számára, és félreértéseket vagy félreértelmezéseket eredményezhet. A különírás és

az egybeírás helyes használata nem csak az olvasó számára előnyös, hanem a szerző számára is.

A helyesírás gondos betartása segít a szöveg hitelességének és megbízhatóságának megőrzésében. A helyesírási hibák elkerülése által a szerző magabiztosabb és professzionálisabb benyomást kelt az olvasóban.

A különírás és az egybeírás eseteinél előforduló hibák:

8. osztály: sok féle, meg munkálni, dió levéllel,

9. osztály: vad almát, vad körttét,

Ajánlott gyakorlatok

3. Miért nem alkalmazható az egyszerűsítés elve a következő szavak írásakor? Írja le helyesen az összetett szavakat!

nagy+gyűlés _____

szórvány+nyelvelék _____

idény+nyitás _____

dísz+szemle _____

harkály+lyuk _____

gyümölcs+csendélet _____

vadász+szenvedély _____

kampány+nyitás _____

mész+szag _____

négy+gyermekes _____

bányász+szerencsétlenség _____

nász+szoba _____ [35, 42.o.]

9. Keresse meg a következő szavak közös utótagját!

tánc..... .bér..... köröm..... gyöngy.....

csecsemő..... utó.....reformkamasz.....

hó..... .sártűz.....

futó.....tábor.....öröm.....[35, 43.o.]

3.2.6. Az idegen közsavak és tulajdonnevek írása

Az idegen közsavak és tulajdonnevek használata az írásban gyakori és fontos jelenség. Az idegen szavak, kifejezések és tulajdonnevek széles körben elterjedtek a mai globalizált világban, amelyben a kommunikáció és az információáramlás határokön átívelővé vált. Ezért az íróknak és az olvasóknak egyaránt hasznos ismerni és megérteni ezeket a kifejezéseket.

Az idegen közsavak és tulajdonnevek gazdagítják az írás nyelvi palettáját, és lehetővé teszik az információ pontosabb kifejezését. Gyakran előfordul, hogy az idegen szavaknak nincs pontos magyar megfelelőjük, vagy a kifejezés árnyaltságát nehéz lenne más nyelven pontosan visszaadni. Például, ha valaki a "pastiche" szót használja, akkor pontosabban és kifejezőbben jelentheti meg a művészi alkotásról alkotott véleményét, mint a "utánzat" vagy "imitáció" szavakkal. Az idegen közsavak és tulajdonnevek azonban óvatosságot is igényelnek az írásban. Fontos, hogy az írók ne túlzásba vigyék az idegen kifejezések használatát, különösen, ha az olvasói kör nem feltétlenül ismeri ezeket a szavakat. Az írásnak érthetőnek és befogadhatóknak kell lennie a szélesebb közönség számára, ezért az idegen szavakat megfelelően kell bevezetni és magyarázni, ha szükséges. Az idegen közsavak és tulajdonnevek írásbeli használata tehát előnyös lehet, ha helyesen és tudatosan alkalmazzák. A szavak és kifejezések megfelelő bevezetése és magyarázata segíthet az olvasók számára a könnyebb megértésben. Az idegen nyelvekből származó szavak és tulajdonnevek használata gazdagíthatja az írásunkat, és hozzájárulhat a kifejezőképességünkhöz. Azonban mindig figyelembe kell vennünk az olvasói körünket, és a közérthetőség és befogadhatóság érdekében mértékkel kell alkalmazni az idegen kifejezéseket az írásban.

Az idegen közsavak írásánál elkövetett helyesírási hibák:

8. osztály: motivum, drappra,

9. osztály: gumoit, kompotot,

Ajánlott gyakorlatok

8. Írja le szótagolva a következő idegen szavakat!

Kollokvium	dodzsem	tinédzser
Mechanik	luxus	marxizmus
Technika	milligram	peches [35, 67.o.]

7. Válassza el minden lehetséges helyen!

Goethe.....	Puccini
Shakespeare.....	Eötvös.....
Marseille.....	Szigethy
móriczos.....	Tóthot.....
Mikszáthék.....	Kazinczyt
Rousseau.....	Gaál.....
Kossuthé.....	Széchenyi
Paálért.....	Karinthyak.....
Passuthért.....	Ráczig...[35, 67.o.]

Az idegen közsavak helyes írása gyakran okoz nehézségeket a diákoknak. Számos tényező vezethet hibákhoz ezen a területen, és fontos megérteni ezeket az okokat annak érdekében, hogy hatékonyabban segítsünk a diákoknak az íráskészségük fejlesztésében.

Egyik ok lehet a hiányos vagy téves ismeret az idegen nyelv szabályairól. Az idegen közsavak gyakran eltérnek a magyar nyelvtől, és más helyesírási szabályokat követnek. A diákoknak meg kell tanulniuk ezeket a szabályokat, és alkalmazniuk kell őket a gyakorlatban. Hiányos vagy hibás tudás esetén könnyen előfordulhatnak helyesírási hibák.

Egy másik ok a figyelmetlenség vagy a gyors írástól való függés lehet. A diákok gyakran sietnek, amikor meg kell írniuk egy esszét vagy egy feladatot, és emiatt könnyen elkövetnek hibákat. Az idegen közsavak esetében a

figyelmetlenség különösen káros lehet, mivel ezek a szavak általában nem követik a magyar nyelv helyesírási szabályait, és könnyen félreértelmezhetőek.

A harmadik ok a hiányos szókincs vagy az idegen szavak helytelen használata lehet. A diákoknak meg kell tanulniuk az idegen közsavak jelentését és használatát, hogy helyesen alkalmazzák őket az írásaikban. Ha valaki rosszul értelmezi vagy helytelenül használja ezeket a szavakat, akkor könnyen elkövethet helyesírási hibákat.

3.2.7. Az elválasztásnál előforduló hibák

A helyes szóelválasztás fontos része a helyesírásnak, és megfelelő megértése és alkalmazása segít a szöveg olvashatóságának és értelmezhetőségének javításában. A magyar nyelvnek meglehetősen szigorú szóelválasztási szabályai vannak, és ezek megértése nem mindig egyszerű a diákok számára. A helytelen szóelválasztás gyakran vezet nehezen olvasható vagy félreértelmezett szövegekhez. Ha a diákok nem rendelkeznek kellően átfogó ismeretekkel a szóelválasztásról, könnyen hibákat követhetnek el ezen a területen. Sok diák siet, amikor ír, és nem fordít kellő figyelmet a szóelválasztásra. Az elhanyagolt szóelválasztás nemcsak esztétikailag kellemetlen, hanem megnehezíti a szöveg olvasását is. A figyelmetlenség vagy a rohanás miatt a diákok gyakran egyszerűen elhagyják a szükséges elválasztásokat, vagy éppen feleslegesen szakítják el a szavakat, ami hibákat eredményez. A magyar nyelvben vannak olyan szavak, amelyek szótagolása nem egyértelmű vagy eltér az általános szabályoktól. Ezeket a kivételeket megjegyezni és alkalmazni ismét nehézséget okozhat a diákoknak. Ha a diákok bizonytalanok egy szó helyes szótagolásában, könnyen hibát követhetnek el. Az elválasztási pontok a szótagok mentén helyezkednek el, figyelembe véve a magánhangzók és mássalhangzók közötti határokat.

1. A két azonos mássalhangzó között szokás elválasztani.

Például: banna - banán, baba - babák.

2. Ha a szó eleje mássalhangzóval, a vége pedig magánhangzóval vagy kettőnél több mássalhangzóval kezdődik, akkor a két mássalhangzó között elválasztás történik.

Például: helyes - helyesebb, könyv - könyvespolc.

3. Képzővel képzett szó esetén a képző és a következő magánhangzó között szokás elválasztani.

Például: megtud - megtudtam, megáll - megálltam.

Az elválasztásnál előforduló helyesírási hibák a tollbamondás megírása során:

8. osztály: *asszonyo-k, hasz-no-sí-to-ttak, gyo-mirt -ás-sal, fest-et-ték, ge-rebly-ét*

9. osztály: *esz-ten-dő-kben, vir-ág-já-val, csip-ke-bo-gyó-ból,*

Ajánlott gyakorlatok

21. Hány szóba írjuk? Írja le helyesen a következő színárnyalatokat kifejező szavakat!

ében+fekete _____ világos+kék _____

halvány+fű+zöld _____ nap+sárga _____

szürkés+tört+fehér _____ ég+szín+kék _____

égő+tűz+vörös _____ rozsdá+barna _____ [35, 47.o.]

24. Az alábbi szavakat egy jellemző helyesírási tulajdonságuk alapján öt csoportba lehet sorolni. Melyik csoportnak mi a jellegzetessége?

Tűzrölpattant, szemtől szembe, irul-pirul, rúgkapál, nőttön-nő, tudván-tudta, földönfutó, végestelen-végig, jelzőlámpa, búbanat, izeg-mozog, unos-untalan, jobbnál jobb, hányaveti, hébe-hóba. [35, 48.o.]

Az íráskészség fejlesztése során az egyik fontos terület, amivel az iskolás diákoknak meg kell ismerkedniük. Az írási jelek olyan karakterek, amelyeket a szövegben használunk a magyar helyesírás bizonyos szabályainak kifejezésére.

Hosszú magánhangzók: Az írásjelet (¨) használjuk a hosszú magánhangzók jelölésére. Például: árnyék, énekel, írás.

Pont (.) - A pontot a mondatok végén használjuk. Minden mondatot pontosírásvá kell tenni azzal, hogy a mondat végén helyezzük el a pontot. Például: "A nap süt. A madarak dalolnak."

Kérdőjel (?) - A kérdőjelet használjuk, amikor egy kérdést teszünk fel. A kérdés végén helyezzük el a kérdőjelet. Például: "Hogy vagy?"

Felkiáltójel (!) - A felkiáltójelet akkor használjuk, amikor valami meglepő vagy kiáltásra szolgáló kijelentést teszünk. A mondat végén helyezzük el a felkiáltójelet. Például: "Micsoda fantasztikus hír!"

Vessző (,) - A vesszőt használjuk különböző szóelemek vagy mondatrészek elválasztására. Például: "Szeretem a virágokat, a könyveket és a zenét."

Zárójel (()) - A zárójelet használjuk információk kiegészítésére vagy különleges részletek jelölésére. Például: "Az előadásra minden diák (kivéve az első évfolyamot) kötelezően részt vesz."

Kettőspont (:) - A kettőspontot többek között idézetek, felsorolások, magyarázatok vagy válaszok bevezetésére használjuk. Például: "A tanár így szólt: 'Készüljetek fel a vizsgára!'" vagy "Az oktatásban több területen jártasak lehetünk: matematika, történelem, nyelvtan stb."

Az írásjelek helyesírásában elkövetett hibák a következők:

8. osztály: Ostornyelet gereblyét és kerítéslécet is faragtak belőlük.

Tudták hogy melyik fát hogyan lehet megmunkálni.

9. osztály: megmegették

Ajánlott gyakorlatok

8. Pótolja a mondatvégi írásjeleket! Nevezze meg a mondatfajtákat!

A vadkacsák a tóban úszkálnak _____

Hol vannak a kicsinyeik _____

Bárcsak meglátnánk őket _____

Nézd, ott úszik egy _____

Jaj, de szép a tolla _____ [35, 77.o.]

5. Pótolja a Petőfi-idézetek hiányzó mondatkezdő betűit és mondatvégi írásjeleit!

- a) ___ol vagytok, ti régi játszótársak_
- b) ___ar maradtam volna benne végig_
- c) ___ova lett a tarka szivárvány az égről_
- d) ___h, természet, oh dicső természet_
- e) ___llt egy szobor magas hegy tetején_
- f) ___át hogymint vagytok otthon, Pistukám_
- g) ___anyánkat, ezt az édes jó anyát, oh, Pistukám, szeresd, tiszteld, imádd_
- h) ___fjú lánya a vén télnek, kedves kikelet, hol maradsz_
- i) ___iszteljétek a közkatonákat, nagyobbak ők, mint a hadvezérek_
- j) ___zrivel terem a fán a meggy_[35, 77.o.]

Az írásjelek használata során általában kevesebb hiba tapasztalható a diákoknál. A beszéd közben kisebb-nagyobb szüneteket tartottam, hangsúlyt és hanglejtést alkalmaztam, és változtattam a beszédtempót. Ezek a jelek segítenek abban, hogy árnyaltan közöljük a mondanivalónkat, és a hallgatók is könnyebben értik az üzenetet, ha odafigyelnek. Az írásjelek fontosságát és helyes használatukat érdemes gyakorolni és elsajátítani. Az iskolákban és tanítási anyagokban gyakran található példák és gyakorlatok az írásjelekkel kapcsolatban, amelyek segítenek a diákoknak fejleszteni az íráskészségüket és a helyesírást.

BEFEJEZÉS

KÖVETKEZTETÉSEK LEVONÁSA

A dolgozatom témája: A helyesírás tanítása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban.

A helyesírás elsajátítása az iskolai nyelvtanulás fontos része, hiszen a szavak helyes írása a gondolatok világos kifejezésnek alapja, fejleszti a kommunikációs készségek fejlesztését, valamint alapot ad a gyermek sikeres oktatásához és jövőbeli szakmai karrierjéhez.

A dolgozatomban a Munkácsi Szent István Líceumban töltött pedagógiai gyakorlatom alatt szerzett tapasztalatokat, eredményeket, következtetéseket írom le. Lehetőségem volt, kutatást elvégezni, arról, hogy milyen helyesírási hibákat ejtenek a 8. és a 9. osztályos diákok, a magyar tannyelvű líceumban.

Először átnéztem a magyar nyelv 5., 6., 7., 8. és 9. osztályos tankönyveket, amelyekben megtalálhatóak a helyesírási szabályok és begyakorló feladatok. A legtöbbször induktív módszerrel fogalmazta meg a könyv diákok számára a helyesírási szabályokat, de viszont előfordul deduktív módszer is.

Megfigyeltem, hogy a legtöbb helyesírási hibát a gyerekek a mássalhangzók megírása során követték el, főleg azoknál a diákoknál, akik eddig ukrán iskolákban tanultak. Számukra nehéz azonnal elsajátítani a helyesírási szabályokat, de azért örömmel tapasztaltam, hogy a diákok szorgalmasak és tanulnak a hibáikból.

E mellett nehézség volt a diákok számára a j és az ly betűk helyesírása a tollbamondás vagy akár csak a feladatlap kitöltése során. Pont ezért a dolgozatomban felvettem néhány plusz feladatot, amelyek véleményem szerint elősegítik a diákok helyesírási tudásának gyakorlását és fejlesztését.

Az elemzett dolgozatokban sok helyesírási hiba fordult elő a toldalékos alakokban, a -val,-vel, -vá,-vé ragos szavakban. A szótövek és tőváltozatok írása nagy problémákat okoz.

A líceum diákjai számára komoly problémákat okoz a mássalhangzók minőségi változásainak jelöltsége. Nem ismerik fel az összeolvadást, a hasonulást. Et, véleményem szerint a nyelvtani ismeretek hiányából fakad.

Gyakran fordul elő helyesírási hiba az egybe- és különírásnál az elválasztásnál nem ismerik fel az egyszerű és az összetett szavakat, ebből több esetben is probléma fakadt, illetve néhányan a magánhangzó szótagalkotó sajátosságával sincsenek tisztában.

Az idegen szavak írásánál sok hibát követnek el a tanulók. Teszik ezt mind a szabályokkal leírt, mind a megérzésből fakadó példák esetében. Ez szintén ahhoz a témakörhöz tartozik, melynek a helyesírása szabályokkal le nem írható műveletek elsajátításából áll [5, 29.o.].

A hibákat csoportosítottam és diagramot készítettem, ami alapján megfigyelhető, milyen helyesírási hiba fordul elő a legtöbbször és melyik osztályban.

Munkámat érdekesnek, tapasztalatokkal teljesnek éreztem. Úgy vélem, nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a helyesírási kérdések elsajátíttatására, s ezt a tanterv szerkezetének módosításánál kellene kezdeni. Ha több óra állna a tanár rendelkezésére, melyek során el tudja sajátíttatni a szabályokat és be tudja gyakoroltatni a problémás kérdéseket, akkor sokkal jobbak lennének az eredmények is.

A FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM JEGYZÉKE

1. Adamikné Jászó Anna. Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig. – Bp.: Trezor Kiadó, 2001.
2. AkH. 2000 – A magyar helyesírás szabályai. 11. kiadás. – Bp.: Akadémiai Kiadó. – 3 – 118. o.
3. Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit. Magyar nyelv és kommunikáció. Tankönyv az 5–6. évfolyam számára. – Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó. – 54–60. o.
4. Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit. Magyar nyelv és kommunikáció. Munkafüzet a 9. évfolyam számára. – Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.
5. Antalné Szabó Ágnes. A helyesírás-tanítás pedagógiája. // Hungarológiai Közleménye, 2. 2003.– 19–40. o.
6. Antalné Szabó Ágnes. Hogyan írjam? Helyesírási gyakorlatok középiskolásoknak. – Bp.: Tankönyvkiadó. – 3–127. o.
7. Báthory Zoltán. Tanulók, iskolák, különbségek. – Budapest: OKKER, 2000.
8. Cs. Nagy Lajos. Helyesírási gyakorlókönyv. – Bp.: Trezor Kiadó. – 7–15. o.
9. Csapó Benő. Kognitív pedagógia. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 1992.
10. Fábián Pál. A helyesírás a nyelvi nevelés szolgálatában. // Magyaritanítás, 1976/1. – 13–19. o.
11. Falus Iván. A megfigyelés. In: Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Pedagógus Könyvek. Szerk.: Falus Iván. Budapest: Műszaki Könyvkiadó, 2000.

12. Fedor Mihályné – Lakatosné Csikai Erzsébet. Magyar nyelv és irodalom felvételi feladatsorok és megoldások középiskolába készülőknél. – Debrecen: Homonnai és Társa Kiadó, 2008. – 10. o.
13. Felvételi tesztfeladatok. Magyar nyelv. – Ungvár: Ungvári Nemzeti Egyetem, 2006. – 227–239. o.
14. Fisher, Robert. Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni? – Bp.: Műszaki Könyvkiadó, 2000.
15. Fülöp Lajos. Bevezetés a középiskolai tantárgypedagógiába. – Bp.: Tankönyvkiadó, 1986.
16. Gál Erzsébet –Majzik Lászlóné. Korszerű nevelési módszerek az iskolában. – Bp.: OPI – Tankönyvkiadó, 1982. – 42. o.
17. Gedeon Éva – N. Tóth Zsuzsa – Rádai Péter. 165 ötlet - Módszertani ötletgyűjtemény nyelvtanárok számára. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1991.
18. Grétsy László. Anyanyelvi órjázat. – Bp.: Szabad Föld Lap- és Könyvkiadó Rt., 1999. – 146. o.
19. Hajas Zsuzsa – Dobszay Ambrus. Magyar nyelv és irodalom tankönyv. 9. osztály. – Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó Kft. – 135–150. o.
20. Hajas Zsuzsa. Helyesírási feladatgyűjtemény középiskolásoknak. – Bp.: Pedellus Tankönyvkiadó. – 3–10. o.
21. Hangay Zoltán. Magyar nyelvi gyakorlókönyv. – Bp.: Trezor Kiadó. – 10. o.
22. Helyesírási tanácsadó. A magyar nyelv helyesírása és nyelvtana. – Bp.: Könyvmíves Könyvkiadó Kft, 1997.– 13. o.
23. Hernádi Sándor. A helyesírási készség fejlesztése. Segédkönyv. – Bp.: Tankönyvkiadó, 1970.
24. Hernádi Sándor. Helyesen, szépen magyarul. – Bp.: Tankönyvkiadó. – 55–77. o.

25. Hunyady Györgyné – M. Nádasi Mária. Pedagógiai tervezés. Jegyzet a tanító és tanár szakos hallgatók számára. – Pécs: Comenius Bt., 2000.
26. Implom József Középiskolai Helyesírási Verseny. Kárpát-medencei döntő, Gyula, 2000. február 25. // Magyartanítás, 2000/3. – 29–32. o.
27. Kapitány Ottó. A helyesírás helyzetének vizsgálata Baja és környékének öt iskolájában az 1977. évi országos reprezentatív mérés alapján. // Magyartanítás, 1986/6. – 253–264. o.
28. Kotschy Beáta. Az iskolai oktatómunka tervezése. In: Didaktika. Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz. Szerk.: Falus Iván. – Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003.
29. Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila. Helyesírás. – Bp.: Osiris Kiadó, 2005. – 1539 o.
30. M. Nádasi Mária. Projektoktatás. Elmélet és gyakorlat. Oktatásmódszertani Kiskönyvtár. – Budapest: ELTE PPK Neveléstudományi Intézet. Gondolat Kiadó, 2003b.
31. Medgyes Péter. A kommunikatív nyelvoktatás. – Budapest: Eötvös József Könyvkiadó, 1995.
32. Molnár Gyöngyvér. A probléma-alapú tanítás. In: Iskolakultúra 10: 2005. – 31–43. o.
http://epa.oszk.hu/00000/00011/00097/pdf/iskolakultura_EPA00011_2005_10_031-043.pdf (2015. 09. 23.)
33. Molnár Gyöngyvér. A probléma-alapú tanítás. In: Iskolakultúra 10: 2005. – 31–43. o.
http://epa.oszk.hu/00000/00011/00097/pdf/iskolakultura_EPA00011_2005_10_031-043.pdf (2015. 09. 23.)
34. Nagy Natália. A kárpátaljai magyar tanulók helyesírása néhány szempontból In: Szabályzat, oktatás, gyakorlat: Helyesírásról sokszínűen. Eger, Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó. pp. 2019. – 139-152. o.

35. Nagy Natália. Feladatok és táblázatok helyesírásból. – Beregszász: Kálvin Nyomda, 2020.
36. P.M. Lizanec – K. I. Horváth – G. Sz. Tokár. Bevezetés a nyelvtudományba. – Kijev: Vicsa Skola Kiadóvállalat. – 275. o.
37. Pásztor Emil. Helyesírásunk az iskolában. // Magyartanítás, 1987/6. – 251–256. o.
38. Pethőné Nagy Csilla. Módszertani kézikönyv. Bp.: Korona Kiadó, 2005.
39. Petriné Feyér Judit. A tanítási óra elemzése. In: A mentorfelkészítés rendszere, próbája, a mentorképzés szakterületi előkészítése. III. kötet. A mentorképzés tartalmáról. Szerk.: M. Nádasiné Mária. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2011. – 38–111. o.
https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://pedagoguskepzes-halozat.elte.hu/wp-content/uploads/2011/02/A_mentorfelkeszites_rendszere_probaja_a_mentorkepzes_szakt.pdf (2015. 04. 04.)
40. Szabó Kálmán. Helyesírási szöveggyűjtemény az általános iskola számára. – Bp.: Tankönyvkiadó, 1979.
41. Szathmári István. A magyar helyesírás alapjai. – Bp.: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.
42. Szemere Gyula. A helyesírás-tanítás módszerei.// Bevezetés a középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógiába. Szerk.: Fülöp Lajos.– Bp.: Tankönyvkiadó. –215–224. o.
43. Szemere Gyula. A magyar nyelvtan tanítása. – Bp.: Tankönyvkiadó. – 131–139. o.
44. Szemere Gyula. Hogy is írjuk? – Bp.: Gondolat, 1987.
45. Szende Aladár – Szabolcs Árpád. Helyesírás lépésről lépésre. – Bp.: Tankönyvkiadó, 1974.
46. Szivák Judit. Reflektív elméletek, reflektív gyakorlatok. A pedagógusképzés megújítása. Budapest: ELTE PPK, 2013.

47. Tóth Etelka. Magyar helyesírás. Diákszótár. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 2006.

48. Лизанец П.М. – Горват К.І. Українська мова для початківців. – Ужгород.: „Закарпаття”, 1992. – С. 3–8.

49. С.І. Головащук. Словник-довідник з правопису. – Київ: „Наукова думка”. – С. 330.

50. Співак В. Л. Українська мова та література. Комплексний довідник. – Харків.: Видавництво „Весна”.

РЕЗЮМЕ

Дипломної роботи

«Викладання орфографії закарпатських угорських школах.»

Моя дипломна робота складається спочатку із вступу, двох розділів та висновків. У вступі дається мета роботи, методи та джерела дослідження. Актуальність теми полягає в тому, що засвоєння правильного правопису сприяє розвитку мовленнєвих навичок учнів а також вона є невідомою частиною навчання мови. Правильний правопис є основою чіткості та точності мовлення. Вони завдяки цьому навчаються аналізувати слова, розуміти їх будову та правильність написання. Це в майбутньому поліпшить їх здатність висловлювати думки а також спілкуватись з різними аудиторіями.

У I розділі дипломної роботи аналізується наукова література яку я використала , вона пов'язаною з темою.

У II розділі характеризую підручники угорської мови 5, 6, 7, 8, 9 класів. Дивлюсь які орфографічні правила та завдання надає книга для учнів.

В III розділі я розглядаю орфографічні помилки, допущені учнями в тестових завданнях та диктантах, які ми проводили на уроках угорської мови.

Моєю цілю було те, щоб дослідити які орфографічні помилки скоювали ученики найчастіше, а також те щоб вказати їм на їх помилки, щоб в подальшому вони їх не скоювали.

У кінці роботи даються висновки, список використаної літератури та резюме.

RESUME

Graduate work „Teaching spelling in Transcarpathian Hungarian-speaking schools.”

My thesis consists of an introduction, two chapters and a conclusion, which explores the importance of correct spelling for the development of learners' language skills. Correct spelling is an important part of language learning because it helps learners analyze words, understand their structure and spelling, which affects their ability to express themselves clearly and accurately.

The first chapter explores the scientific literature I used and its relevance to the topic. The second chapter discusses Hungarian language textbooks for grades five through nine, including spelling rules and tasks for students.

The third section analyzes the spelling mistakes made by students during tests and dictations in Hungarian language classes in order to identify the most common mistakes and point them out so that students can avoid them in the future. The paper concludes with conclusions, a list of references and an annotation.

MELLÉKLET

8 osztály

1. Egészítsd ki az idegen betűket is tartalmazó ábécét a hiányzó betűkkel!

a, á, b, c, cs, d, dz, dzs, _____, e, é, f, g, gy, h, i, í, j, k, l, ly, m, n, ny, o, ó, ő, ö,
ő, q, r, _____, s, sz, t, ty, u, ú, ü, ű, v, w, x, y, _____, z, zs

2. Tippelj, hogy milyen betűt írunk a következő szavakban!

1 = j 2 = ly x = mindkettő lehet

	Tipp
ha...tás	2
cseké...	2
kalama...ka	2
kaca...	1
Nyá...as	1
Re...teget	2
Sar...ad	1
Saj...uk	2 1

x hajdás
x kalomajka
x rejteget

	Tipp
fo...uk	1
bo...t	2
cser me...	1
hűve...k	1
fogo...	2
eré..cs	2

x csermely
x hűvelők

3. Írd le, hogy milyen hagyományos helyesírású betűkkel írhatjuk le azokat a magánhangzókat és mássalhangzókat, amelyeknek a kiejtését szögletes zárójelben megadtuk! Csak egy-egy példát írd le a leírt betűre! Adj meg egy-egy olyan magyar családnevet is, amelyikben ezt a betűt használják! Nem muszáj híres ember nevét írni.

Kiejtett forma	Leírt betű	Példa hagyományos helyesírású családnévre az előző oszlopban levő betű használatával
[i]	í	Irinyi
[ö]	ő	Cyőző
[t]		
[c]	cs	Bacsányi
[cs]		

4. Töltsd ki a helyesírási lottót! Karikázd be annak a hat kifejezésnek a számát, amelyeknek szabálytalan a helyesírása! A példák között elválasztásos formák is vannak.

1. menyegző	2. rászódik	3. le-gel-ső
4. me-gint	5. na-págy	6. Ba-lo-ghal
7. 2018.március 15-ei	8. Mec-ha-ni-ka	9.tur-miX-szal
10. bicikl	11. 2018 tavaszán	12. higgyék
13. lélegzet	14. viszhang	15. Bán-ffy

5. Másold le a következő étlapot helyesírási hibák nélkül! (A pontszám nem a hibák számát mutatja.)

A gyerekek is szívesen főzőcskéznek. Izletes melegszendvicset süthetnek a legkisebbek is. Nagy lyukú reszellőn lereszeljük a párizsit és a sajtot, kisebbre reszeljük a hagymát. Összekeverjük mindezt finom tejföllel. A sűrű masszát tejföllel hígíthatjuk. Sót, őrölt borsot és mustárt adunk hozzá. Ráhalmozzuk a kenyérszeletekre. Ezt a krémet óvatossan kivályt zsemlebe vagy kiflibe is beletölthetjük. Előmelegített sütőben sütjük őket. Tálalás előtt fellehet díszíteni a szendvicseket színes zöldségekkel.

9 osztály

1. Tippelj, hogy milyen magánhangzót vagy mássalhangzót írunk a következő szavakban!

1 = rövid 2 = hosszú x = mindkettő lehet

	Tipp	
erdő...rtás (i)	1	
mam...sz (u)	2	x
nekigy...rközik (ü)	1	
ringlisp...l (i)	2	
el...l (ö)	1	
k...röztött (ö)	2	x
ár... (u)	2	

	Tipp	
ti...takol (k)	1	
lehe...et (l)	1	
vaní...ia (l)	1	
ő...hang (sz)	1	x
leszi...az (j)	1	
há...ózat (l)	1	
csa... (t)	2	

2. Egészítsd ki a szavakat ly-nal vagy j-vel!

guzsa ^xly, hatá ^xj os, tava ^xly, va ^xj on, lapá ^xly, dőre ^xj, cseve ^xly, dereg ^xly e, fesze ^xly ez,
ta ^xj tékzik, biva ^xj, viszá ^xly, tarso ^xj

3. Oldd meg a következő szóegyenleteket! Írd le az eredményül kapott kifejezéseket helyesen!

edz + -j + -ünk = eddzünk
 nő + -j + -etek = nőjetek
 takaródz(ik) + -j + -atok be = takaródz(ik)atok be takaródz(ik)atok be
 Nyugati + pályaudvar = Nyugati pályaudvar
 Heves megye + -i = Heves megyei
 Simonyi Zsigmond + -i = Simonyi Zsigmondi Simonyi Zsigmond-i
 Álmos + vezér + út + -i = Álmos vezér úti Álmos vezér úti
 tett + -vel = tettel
 sakk + király = sakk-király sakk-király
 pipacs + csokor = pipacskör

4 Töltsd ki a helyesírási lottót! Karikázd be annak a hat kifejezésnek a számát, amelyeknek szabálytalan a helyesírása! A példák között elválasztásos formák is vannak.

1. <u>pudding</u>	2. <u>2018. augusztus 20.-án</u>	3. <u>Ric-hárd</u>
4 Kutyás Magazin-beli	5. Kárpát-medencei	6. le-xi-kon
7. hadd	8. Fé-lix-szel	9. 2018. augusztus 20-ai
10. tech-ni-ka	11. <u>Raáztcal</u> ✗	12. <u>Rákóczy-szabadságharc</u>
13. Duna part	14. Magyar Helyesírási Szótár	15. 2018 májusában

5. Húzz alá 8 olyan szót a Toldi soraiban, amelyekben a magánhangzó időtartama eltér a mai helyesírástól! Írd le az aláhúzott szót a mai helyesírás szerint!

Szerencse, hogy Toldi a Duna tükreben
 Meglátta s megkapá a kardot kezében.
 Leborult a nagy cseh: „Kegyelem! irgalom!”
 „Eredj, kérd Istentől: útad megmutatom.”
 Mert nagy erőt sejtett benne s irigyelte,
 Mert attól félt, hogy a Miklós erős karja
 Az ő hírét-nevét homályba takarja...
 Íme bátyád önként neked adja részét:
 Vértagadó testvér! nemde úgy van? érted?
 Hogy ősi birtokod öcsédnek igérted?
 Bátyám birtokára egy cseppet se vágyom;
 ✗ A magamé sem kell, legyen tied, bátya,
 Teljék vele fősvény szived kívánsága...
 És hogy örömében ne maradjon hiány,
 Hogy beteljék mindaz, amit szíve kiván.
 ✗ Épen mintha álma kezdődnék most elől,
 Anyját látja jöni a korlátok felől.

Székely Szófia

A növények az emberek életében
 Hajdan a falusi emberek sok mindenhez
 értettek. Szertejáró tudásukat nehéz lenne
 teljességgel bemutatni. A férfiak általában
 meg tudták javítani a szereket. Az
 asszonyok maguk készítették a vásznat
 és a mosószereket. Sokféle növényt használtak
 a gazdaságokban. Közülük is a legfontosabbak
 a "különbőző" fák voltak. Ostornyelet, gereblyét
 és kerítésléceet is faragtak belőlük. Tudták,
 hogy melyik fát hogyan lehet megmunkálni.
 Egyen fát igen jól vágott a szalagfűrész.
 Némelyik fa a nedves helyen penészszerűvé vált.
 Ismertek könnyen és nehezen gyalulható fát.
 Az asszonyok nagyon jól bántak a kenderrel és
 a lennel. Megbirkóztak a vetéssel és a
 gyomirtással is. A kenderfonalat sok helyen fenyő-
 sóborral festették világosbarnára. A diólevéllel
 sárgára, a dió zöld héjával sötétbarnára festették
 a fonalat. Húsvétkor a fonásokat is növényekből
 készült főzettel színezték ki. A növények színtetéről
 tanulmányoznak a himnuszok növényi motívumai.

Klyás Katalin
9. osztály

Akdeos palacsinta

A mai fiatalok mosolyognak a régi falusi
ledelek történeteit hallva. Hajdan a
szegény emberek a ^{makkot} ~~makót~~ is liszté őrölték.
Az ősleges esztendőknél még a vadon élő növények
gumóit és hagymáit is meg-megették. Egyes
időjén pedig ma is süthetik az akdeos füstös
virágjával palacsintát. A birsalma sok helyen
elváradulva ^{nőtt} ~~nőtt~~ a cserjésekben. Kompótot ^{és} ~~és~~
befőtt ^{vadalmát} készítettek belőle. Az érett ~~vad~~ ^{vadalmát}
és ^{vadkörte} ~~vad~~ körtét nyersen is meg lehetett enni.
Böjti étel alapja is volt. A bokrok ~~is~~ is
kínálnak kisebb finomságokat. A biborszínű
cipkebogyóból lekvárt főttek. A díresipte galagonyát
szívesen enyegették. Egykor körismert étel volt
a csalánból főzött leves és főzelék. Később fokozatosan
csökkent a jelentősége. A sóságot régen a rétről gyűjtötték,
a fű közül. Kapulevelben ^{még} ma is főznek ^{élesztőt}
képosztát. Az éhető növények gyűjtögetése főzettel.
A málnalevelekből főzött tea általában lázcsillapító. A
meghagymát újból felfedezték a konyhában.